

Danube Transnational Programme
AgriGo4Cities

Participatívny plán riadenia poľnohospodárstva pre zabránenie sociálneho vylúčenia v Dunajskom regióne

Project co-funded by European Union funds (ERDF, IPA, ENI).

AgriGo4Cities

Participatívny plán riadenia poľnohospodárstva pre zabránenie sociálneho vylúčenia v Dunajskom regióne

Publikácia projektu **AgriGo4Cities**

(Mestské poľnohospodárstvo pre meniace sa mestá:
modely spravovania pre zlepšenie inštitucionálnych kapacít a sociálne
začlenenie)

Manažér projektu: Jani Kozina

Hlavný partner projektu: Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts

Editori: Máté Szalók, Csaba Bende, Jani Kozina

Autori: Mateja Šmid Hribar, Saša Poljak Istenič, Drago Kladnik, Jani Kozina, Peter Kumer, Jernej Tiran (ZRC SAZU); Barbora Kvačková (Prague 9); Nela Halilović (MoV); Csaba Bende, Máté Szalók (CTRIA); Stefan Dudau, Bogdan Ciubotaru, Cristina Dumbravă (PMV); Lucia Vačoková (ENVICORP Slovakia); Kaja Cunk (PiNA); Simana Markovska (ASWM); Florian Lintzmeyer, Christina Miller, Claudia Schwarz (ifuplan)

Prosíme citovať: Szalók M., Bende Cs., Kozina J. (eds) (2019) Participatory urban agriculture governance plan for fighting social exclusion in the Danube Region. Székesfehérvár: Central Transdanubian Regional Innovation Agency.

ISBN 978-615-00-4351-7

Vydavateľ: Central Transdanubian Regional Innovation Agency

Ilustrácie: Alba Nyomda Kft.

Všetky fotografie sú zhotovené AgriGo4Cities projektovými partnermi.

Projekt je spolufinancovaný fondami Európskej Únie (ERDF, IPA, ENI).

Projekt je spolufinancovaný ENVICORP Slovakia, Slovenská republika.

Zhrnutie	6
Úvod	8
Potreby a výzvy	8
Zameranie, ciele a aktivity.....	9
Participatívne mestské poľnohospodárstvo ako nástroj na dosahovanie širších spoločenských účinkov	10
Vnímanie participatívneho mestského poľnohospodárstva	10
Poučenie z osvedčených postupov a študijných ciest	13
Spoločná metodika participatívneho poľnohospodárstva	21
Pokyny pre akčné plánovanie.....	21
Tréningový nástroj pre akčné plánovanie	26
Tútoring program pre akčné plánovanie	28
Implementácia participatívneho mestského poľnohospodárstva v pilotných územiach	32
Prehľad pilotných území.....	32
Testovanie spoločnej metodiky participatívneho mestského poľnohospodárstva	36
Pilot 1 – Komunitná záhrada Paletka v Prahe 9, Česká republika	38
Pilot 2 – Vytvorenie mestských záhrad v slovinskom Velenje	40
Pilot 3 – Komunitná a vzdelávacia záhrada pre študentov S poruchami učenia a správania v maďarskom Székesfehérvári.....	42
Pilot 4 – Zahrádkarčenie pre všetkých v Primaria Municipului Vaslui, Rumunsko	44
Pilot 5 – Prímestská áhrada pre seniorov a deti so špeciálnymi potrebami v bulharskom Blagoevgrade	46
Záver	48
Referencie	51
Partnerstvo	52

Máté Szalók

Povodie rieky Dunaj je najmedzinárodnejším povodím na svete. V rámci podunajskej oblasti rozprestierajúcej sa na území 14 krajín nájdete jedny z najrozvinutejších oblastí v Európskej únii, krajiny, ktoré vstúpili do EÚ v posledných pätnástich rokoch, krajiny v predvstupovej fáze, ale aj krajiny, ktoré sa riadia Európskou susedskou politikou. Dunajský nadnárodný program túto rozmanitosť využíva a poskytuje jedinečnú možnosť navzájom sa vzdelávať, a tým prispievať k prosperite oblasti. Cieľom jedenástich partnerských organizácií projektu AgriGo4Cities je využiť túto príležitosť. Partneri reagujú na komplikované potreby a výzvy v podunajskej oblasti spojené s participatívnym plánovaním, sociálnym začlenením a udržateľným mestským rozvojom prostredníctvom mestského poľnohospodárstva.

Táto publikácia je výsledkom intenzívneho vzdelávacieho procesu zameraného na rozvoj a testovanie koncepcie participatívneho mestského poľnohospodárstva. Na zabezpečenie efektívnej implementácie projektu boli partneri rozdelení do dvoch skupín: strategickí partneri zodpovedali najmä za výmenu poznatkov, zatiaľ čo teritoriálni partneri implementovali pilotné aktivity. V rámci implementácie projektu partneri zrealizovali niekoľko vzdelávacích stretnutí, stretli sa a diskutovali s rozličnými zainteresovanými stranami, aby získali hĺbkové znalosti o mestskom poľnohospodárstve. Partneri sa témou zaoberali z rôznych pohľadov, vytvorili spoločnú metodiku participatívneho mestského poľnohospodárstva a otestovali ju na piatich miestach. V tejto publikácii autori zhrnuli znalosti a skúsenosti získané vďaka partnerstvu, aby poskytli odborné rady zainteresovaným osobám z podunajskej oblasti, ale aj iných regiónov, ktoré by rady uplatnili metodiku projektu AgriGo4Cities.

Pri tvorbe koncepčného rámca partneri skúmali pilotné oblasti (Blagoevgrad – Bulharsko, Praha 9 – Česká republika, Székesfehérvár – Maďarsko, Vaslui – Rumunsko, Velenje – Slovinsko), pričom sa na samosprávy pozerali v súvislosti so štyrmi hlavnými témami projektu: mestské poľnohospodárstvo, participatívne plánovanie, sociálne začlenenie a udržateľný mestský rozvoj. Z výskumu vyplynulo, že mestské poľnohospodárstvo nie je v pilotných oblastiach novým javom, ale od roku 2000 možno pozorovať novú vlnu, ktorá kladie väčší dôraz ako v predchá-

dzajúcich obdobiach na spoluprácu viacerých aktérov. To predstavuje vhodný základ na uplatnenie participatívneho plánovania, ktoré je v pilotných oblastiach stále v počiatočnej fáze. V piatich skúmaných samosprávach sa začlenením zraniteľných a okrajových skupín zaoberajú podporné opatrenia. V týchto stratégiách však mestské poľnohospodárstvo a participatívne plánovanie zohrávajú len malú úlohu. Všetky samosprávy majú navyše aspoň jeden právny dokument, ktorý sa zaoberá environmentálnou udržateľnosťou. Úloha mestského poľnohospodárstva sa však priamo spomína iba v dvoch prípadoch. Pri skúmaní hlavných oblastí logiky projektových opatrení sa zistilo, že hoci všetky samosprávy na tieto oblasti reagujú v miestnych stratégiách, vzájomné prepojenie medzi mestským poľnohospodárstvom, participatívnym plánovaním, sociálnym začlenením a udržateľným mestským rozvojom ešte stále nebolo úplne rozpoznané.

S cieľom vytvoriť koncepciu participatívneho mestského poľnohospodárstva sa v rámci partnerstva analyzovali existujúce osvedčené postupy a zorganizovalo sa päť študijných návštev fungujúcich lokalít mestského poľnohospodárstva. Výsledkom tohto procesu bolo zistenie, **že hlavným cieľom mestského poľnohospodárstva nie je záhradkárenie, ale budovanie komunity.** Pokiaľ ide o komunitu a sociálne interakcie, zraniteľní a nezraniteľní ľudia majú podobné potreby, treba ich však uspokojovať rozličnými spôsobmi. Obyvatelia vo všeobecnosti sú veľmi dobre organizovaní, organizácia zraniteľných skupín si však vyžaduje mentoring alebo podporu mimovládnych organizácií či iných inštitúcií. Najlepším spôsobom, ako uľahčiť integráciu zraniteľných skupín, je zmiešať ich s nezraniteľnými ľuďmi. Pri vytváraní lokality mestského poľnohospodárstva a zaistení jej udržateľnosti je dôležité zaručiť dlhodobé užívanie pozemku a jeho financovanie, poznať potreby a zručnosti cieľových skupín a získať podporu samosprávy a miestnych zástupcov hospodárskeho a občianskeho sektora.

Partnerstvo stávalo na výsledkoch výskumu pilotných oblastí, využívalo vedomosti z osvedčených postupov a študijných návštev a vytvorilo metodiku participatívneho mestského poľnohospodárstva. Táto metodika zahŕňa šesť hlavných krokov prípravy akčného plánu, ktorými sú: diagnóza, vytváranie nápadov, vytváranie pro-

totypov, monitorovanie, škálovanie a systémová zmena. Metodika poskytuje rady v celom procese akčného plánovania od analýzy potrieb a výziev cez plánovanie postupov mestského poľnohospodárstva až po hodnotenie a využívanie výsledkov. Na účinnú implementáciu pilotov partneri vytvorili školiaci nástroj a program tútorovania pre teritoriálnych partnerov. Pri posudzovaní ich implementácie sa stanovilo, že školenie lídrov a účastníkov ešte pred začatím tvorby akčného plánu, ako aj poradenstvo a mentoring v priebehu tohto procesu sú kľúčom k úspechu.

Partneri testovali vytvorenú metodiku implementáciou pilotných aktivít. V prvom kroku teritoriálni partneri vytvorili miestne partnerstvá, ktoré boli veľmi účinné pri plánovaní a implementácii akčného plánu. Medzi týchto partnerov patrili verejní aktéri, zástupcovia zraniteľných a okrajových skupín a ďalšie zainteresované strany. Partneri v rámci projektu organizovali semináre s účasťou zainteresovaných strán a konečných príjemcov výhod zamerané na tvorbu akčného plánu. Počas tohto procesu partneri získali vedomosti a skúsenosti v oblasti úspešnej implementácie participatívneho mestského hospodárstva a stanovili faktory kľúčové na dosiahnutie úspechu.

Partneri na vlastnej koži zažili, že pri práci so zraniteľnými skupinami má veľký význam získanie a zachovanie dôvery. Preto je dôležitá neustála komunikácia so zainteresovanými stranami a medzi nimi navzájom, ako aj preukázanie schopnosti zrealizovať zozbierané nápady. Na zabezpečenie efektívnej účasti musia byť na úvod stanovené pravidlá procesu. Nemali by však byť príliš rigidné, pretože priateľské a neformálne prostredie uľahčuje zapojenie zainteresovaných strán. Lídri procesu akčného plánovania nesmú zabúdať na zložitosť participatívneho plánovania, v priebehu implementácie sa totiž účastníci a ciele môžu zmeniť. Lídri procesu preto musia byť pripravení a rýchlo a efektívne reagovať na zmeny.

Táto publikácia približuje viac ako dva roky trvania projektu AgriGo4Cities s cieľom poskytnúť rady komukoľvek, kto sa zaujíma o zlepšenia v oblasti inštitucionálnych kapacít, sociálneho začlenenia a udržateľného mestského rozvoja. V nasledujúcich kapitolách dokument spája poznatky a skúsenosti získané partnermi projektu v priebehu celého procesu. Rovnako popíšeme aj zložité výzvy, ktorým partneri projektu čelili pri uplatňovaní prístupu participatívneho mestského poľnohospodárstva.

Potreby a výzvy

Jani Kozina

Hlavné výzvy spojené so systémami správy v podunajskej oblasti môžu súvisieť so **znižujúcou sa schopnosťou verejných orgánov zahrnúť do plánovania participatívny prístup**. Nedávne úsporné opatrenia ponechali orgánom verejnej správy obmedzené nástroje a kanály na zapojenie relevantných zainteresovaných strán a občianskej spoločnosti do rozhodovacích procesov. Neexistencia participatívnych mechanizmov prispieva k menšej motivácii ľudí zúčastňovať sa na riadení a správe, pretože majú pocit, že sú vylúčení z riešenia politických, sociálnych a hospodárskych otázok a nie sú dostatočne kompetentní na to, aby mohli vystupovať ako rovnocenný náprotivok a výrazná hybná sila zmeny. Priepasť medzi občanmi a verejnými orgánmi sa preto na všetkých úrovniach rozširuje a vedie k intenzívnejšej nedôvere a neúčasti na správe verejných vecí najmä medzi najviac znevýhodnenými komunitami, ktorým hrozí vylúčenie, akými sú chudobní, nezamestnaní, ľudia bez domova, rómske komunity, migrant, starší ľudia, ženy a deti. Rastúce

sociálne a hospodárske nerovnosti sa odrážajú v **menších prostriedkoch na živobytie a horšej kvalite života**.

Projekt AgriGo4Cities na prekonanie týchto výziev využíva **participatívne mestské a prímestské poľnohospodárstvo**, ktoré predstavuje formujúcu sa vplyvnú metódu zameranú na zlepšenie verejných inštitucionálnych kapacít boja proti sociálnemu vylúčeniu okrajových skupín a na stimuláciu udržateľného mestského rozvoja v podunajskej oblasti. Projekt testoval inovatívnu metodiku participatívneho mestského a prímestského poľnohospodárstva v **piatich samosprávach v podunajskej oblasti**: v mestskej časti Praha 9 (Česká republika), meste Velenje (Slovensko), meste Székesfehérvár (Maďarsko), meste Blagoevgrad (Bulharsko) a meste Vaslui (Rumunsko).

Cieľom tohto nadnárodného plánu je **spojiť všetky vedomosti a skúsenosti** zhromaždené počas vytvárania a testovania metodiky participatívneho mestského a prímestského poľnohospodárstva. Dokument má za cieľ ponúknuť konkrétne rady, ako skvalitniť verejné služby, podporovať aktívne občianstvo, posilňovať účasť verejnosti a prispievať k udržateľnosti miest prostredníctvom mestského poľnohospodárstva. Je určený pre každého, kto sa zaujíma o oblasť mestského poľnohospodárstva, participatívneho plánovania, sociálneho začlenenia a udržateľného mestského rozvoja

Dunajský región

Zameranie, ciele a aktivity

Jani Kozina

Hlavným cieľom projektu AgriGo4Cities bolo využitie metódy participatívneho mestského poľnohospodárstva na zlepšenie verejných inštitucionálnych kapacít boja proti sociálnemu vylúčeniu okrajových skupín a na stimuláciu obývatel'ných miest v podunajskej oblasti. Projekt reagoval na znižovanie schopnosti orgánov verejnej správy začleniť participatívny prístup do rozhodovacích procesov. Inovatívne modely správy miest napomáhali aktívnemu občianstvu znevýhodnených komunít, ktorým hrozí vylúčenie z riešenia politických, sociálnych a hospodárskych otázok a ktoré majú nízku mieru zapojenia do procesov celoživotného vzdelávania. Lepší prístup k plánovaniu a kvalitnejšie verejné služby stimulovali udržateľný mestský rozvoj v podunajskej oblasti. Súčasťou projektu bol kvalitný plán práce zahŕňajúci tvorbu a implementáciu nástrojov, nadnárodných vzdelávacích stretnutí, stratégií a pilotných aktivít, ktoré sú zamerané na dosiahnutie troch špecifických cieľov projektu.

Prezentácia projektu AgriGo4Cities v Banskej Bystrici

1) Začlenenie participatívneho prístupu do rozhodovacích procesov

Projekt zlepšil verejné inštitucionálne kapacity prostredníctvom začlenenia participatívneho prístupu do rozhodovacích procesov. Nové modely správy prispeli k skvalitneniu verejných služieb, čo podporilo aktívne občianstvo, rozvoj občianskej spoločnosti, väčšiu účasť verejnosti a udržateľný mestský rozvoj.

2) Zvýšenie úrovne sociálneho začlenenia zraniteľných a okrajových skupín

Projekt viedol k intenzívnejšiemu zapojeniu rozličných komunít, ktorým hrozí vylúčenie z rozhodovacích procesov. Kvalitnejšie modely správy miest prispeli k zvýšeniu úrovne hospodárskeho a sociálneho začlenenia okrajových skupín, ktoré predstavovalo jednu z hlavných spoločenských výziev v podunajskej oblasti. Medzi skupiny identifikované v piatich pilotných oblastiach ako skupiny, ktorým hrozí vylúčenie, patria starší ľudia, deti, nezamestnaní, študenti s poruchami učenia a správania, deti trpiace postihnutím a slobodné matky so svojimi deťmi.

3) Podpora udržateľného mestského rozvoja

Projekt podporoval udržateľný mestský rozvoj prostredníctvom mestského poľnohospodárstva. Nové modely správy stimulovali tvorbu pracovných miest, tvorbu príjmov, komunitnú výstavbu a kvalitné životné prostredie v mestách. V centre pozornosti boli znevýhodnené štvrte, v ktorých žijú a pracujú komunity, ktorým hrozí vylúčenie. Aktívna účasť týchto skupín na mestskom poľnohospodárstve prispela k produkcii potravín a zásobovaniu, redukcii uhlíkovej stopy, udržateľnému odpadovému hospodárstvu, aktívnemu a zdravému životnému štýlu a spokojnosti.

Participatívne mestské poľnohospodárstvo ako nástroj na dosahovanie širších spoločenských účinkov

Vnímanie participatívneho mestského poľnohospodárstva

Saša Poljak Istenič a Peter Kumer

Mestské poľnohospodárstvo je praxou, ktorá spočíva v pestovaní, spracúvaní a distribúcii potravín v mestských oblastiach a ich okolí. Zahŕňa farmárčenie, záhradkárčenie (hortikultúru), živočíšnu výrobu, akvakultúru, agrolesníctvo a mestské včelárstvo. Je hlboko začlenené do mestskej štruktúry, spoločenského a kultúrneho života, ako aj mestského hospodárstva. Okrem mestských oblasti sa realizuje aj v prímestských oblastiach, hoci tam môže mať odlišné vlastnosti.

Komunitná záhrada vo výstavbe v Ľubľane

Mestské poľnohospodárstvo sa stalo prostriedkom na rozšírenie **prístupu k lokálne vypestovanému jedlu**. Na druhej strane ho skupiny jeho zástancov alebo vzdelávacie inštitúcie používajú na **zvyšovanie povedomia** o mnohých aspektoch potravín, na ktoré sme už zabudli, napríklad ako pestovať jedlo, ktoré plodiny rastú v našej oblasti a v ktorom ročnom období. Zohráva významnú úlohu pri **zvyšovaní potravinovej bezpečnosti**, keďže skracuje dopravu k spotrebiteľom a obmedzuje dovoz potravín. Taktiež **prispieva k miestnemu hospodárskemu rastu a dosahovaniu globálnych sociálnych cieľov**, akými sú zmierňovanie chudoby a sociálne začlenenie chudobných a zraniteľných skupín v mestách, ako napríklad ženy, starší ľudia, migranti atď.

Charakterizuje ho aj zeleň v mestách a **udržateľné mestské politiky** vo všeobecnosti, a to najmä preto, lebo v značnej miere prispieva k plneniu cieľov udržateľného rozvoja stanovených v programe EÚ pre udržateľný rozvoj do roku 2030. **Participatívne nástroje a procesy**, ktoré oceňujú rozličné možnosti využitia pôdy, rozmanitosť zainteresovaných strán a priestorové a časové interakcie ľudí a miesta môžu vo veľkej miere maximalizovať potenciál mestského poľnohospodárstva.

Pri systematizácii mestského poľnohospodárstva rozlišujeme medzi úrovňou záhradkárčenia a farmárčenia. **Mestské záhradkárčenie** zahŕňa poľnohospodárske aktivity, ktorých výsledkom je vo všeobecnosti malá produkcia jedla a slabý hospodársky účinok. Pre záhradkárov sú zvyčajne dôležitejšie iné ciele ako pestovanie jedla, napríklad rekreácia, úľava od stresu, socializácia atď. **Mestské farmárčenie** je zámerným podnikateľským modelom, v rámci ktorého sa ponúkajú miestne alebo regionálne poľnohospodárske produkty alebo služby a ktorý využíva blízkosť k mestu a jeho trhu (trhom), možnosti prepravy atď.

Pokiaľ ide o záhradkárčenie, mestské potravinové záhrady možno na základe druhu produkcie rozdeliť na záhrady založené na individuálnej produkcii (rodinné záhrady a záhradkárske osady) a záhrady založené na kolektívnych schémach (vzdelávacie záhrady, terapeutické záhrady a komunitné záhrady). Okrem toho, že ich cieľom je sebestačnosť (zvyčajne iba čiastočná), poskytujú aj priestor na rekreáciu a turizmus a dokážu výrazne zvýšiť mestský spoločenský život, najmä v prípade sociálne vylúčených osôb.

Farmy, ktoré prispôbili svoje podnikateľské stratégie mestskej alebo prímestskej lokalite, možno taktiež rozdeliť do dvoch hlavných skupín. Niektoré farmy sa zameriavajú na produkciu jedla alebo iných poľnohospodárskych produktov (látky, kozmetika), zatiaľ čo iné poskytujú voľnočasové, vzdelávacie, terapeutické alebo spoločenské príležitosti.

Komunitná záhrada v Banskej Bystrici

Typy mestského poľnohospodárstva

(prispôsobené z Cost action Urban Agriculture Europe)

MESTSKÉ (POTRAVINOVÉ) ZÁHRADKARČENIE		MESTSKÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO	
ROZDELENÉ ZÁHRADY	Rozdelené záhrady; pozemky prenajaté na základe nájomnej zmluvy; vysoko formalizované, často riadené organizáciou / združením	MIESTNE POTRAVINY + FARMY	Výroba pre miestne trhy; priamy vzťah so spotrebiteľmi; aj nepotravinárska výroba (kozmetika, vlákno)
RODINNÉ ZÁHRADY	Nekomerčná výroba potravín pre domácnosť; žiadne zainteresované inštitúcie alebo organizácie	EXPERIMENTÁLNE FARMY	Testovanie nových poľnohospodárskych technológií, výrobných metód, odrôd a plemien alebo modelov spoločenských a ekonomických interakcií s ich mestským prostredím
VZDELÁVACIE ZÁHRADY	Výučbový nástroj zameraný na produkciu potravín, spracovanie a spotrebu; zvyšovanie povedomia verejnosti a šírenie myšlienok	VZDELÁVACIE FARMY	Pedagogický nástroj; vzdelávacie programy alebo krátkodobé pobyty pre školy
KOMUNITNÉ ZÁHRADY	Založené na iniciatívach zdola nahor a súhrnne zamerané; produkciu potravín a poskytovanie spoločenských funkcií pre komunitu	VOĽNOČASOVÉ FARMY	Ponúka rekreačné príležitosti spojené s poľnohospodárskymi činnosťami
SOCIÁLNE ZÁHRADY	Riešenie sociálnych problémov; podpora integrácie osôb ohrozených vylúčením	SOCIÁLNE FARMY	Riešenie sociálnych problémov; podpora rehabilitácie znevýhodnených ľudí a integrácia ľudí ohrozených vylúčením
TERAPEUTICKÉ ZÁHRADY	Nachádza sa v ústavoch fyzickej a duševnej starostlivosti; tiež kontemplatívne záhrady a aktívne orientované záhrady	TERAPEUTICKÉ FARMY	Využívanie činností súvisiacich s poľnohospodárstvom pre telesné alebo duševné zdravie a blahobyť; tiež pracovná terapia
SQUATTER ZÁHRADY	Výroba potravín na nečinnnej pôde; neformálne, mimoprávne, nezaregistrované ani nepodliehajúce verejným politikám	ENVIRONMENTALNE FARMY	Vysoká prírodná a environmentálna hodnota a / alebo príspevok k biodiverzite alebo zachovaniu poľnohospodárskej diverzity; časť povodní alebo protipožiarné plány, zelená infraštruktúra, siete, zelené pásy, Natura2000
		FARMY KULTÚRNEHO DEDIČSTVA	Zachovanie hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva udržiavaním tradičných materiálov, budov, plodín, odrôd plemien a kultivačných techník

Mestské a prímestské poľnohospodárstvo ako nástroj participatívneho plánovania

Účasť na plánovaní zahŕňa systematické úsilie o predstavenie želanej budúcnosti spoločenstva a plánovania tejto budúcnosti, ktorá sa realizuje prostredníctvom **aktívneho zapojenia dotknutých komunít**. V ideálnom prípade sú zamestnanci organizácie, ktorá bude viesť participatívne plánovanie, členovia cieľovej populácie, komunitných úradníkov, zainteresovaných občanov, ako aj ľudí zo zapojených agentúr, škôl a ďalších inštitúcií, sú pozvaní k stolu a povzbudení k tomu, aby hovorili na základe získaných vedomostí, skúseností, zručností alebo vízií.

Účasť všetkých by mala byť vítaná a rešpektovaná a proces by nemal byť ovládaný žiadnym jednotlivcom ani skupinou ani jedným uhlom pohľadu. Cieľom participatívneho plánovania je **zosúladiť názory všetkých účastníkov**, ako aj zabrániť konfliktom medzi protistranami. Okrem toho majú **marginalizované skupiny** možnosť zúčastniť sa na procese plánovania, najmä ak sú prispôsobené ich potrebám a schopnostiam.

Mestské a prímestské záhradníctvo ako nástroj sociálneho začlenenia

Záhradníctvo môže riešiť sociálne vylúčenie vo všetkých jeho aspektoch: od výroby, spotreby, sociálnej interakcie a politickej angažovanosti. Projekty v oblasti záhradníctva a poľnohospodárstva umožňujú **produkcii** prostredníctvom činností, ktoré majú mnoho atribútov plateného zamestnania a ktoré sa považujú za „prácu“. Výsadba, pestovanie a iné záhradné práce sa považujú za zmysluplné a „produktívne“.

Takéto projekty umožňujú účastníkom prístup k obľúbeným voľnočasovým aktivitám, z ktorých sú často vylúčení. V niektorých prípadoch im poskytujú aj potraviny, ktoré prispievajú k ich kvalite života. Týmto spôsobom im umožňujú zúčastňovať sa na procese **spotreby**.

Aktivity tiež poskytujú príležitosti pre mnohé formy **sociálnej interakcie**. V ideálnom prípade majú interakcie za následok vytvorenie trvalých sociálnych väzieb a vytvorenie záhradníckej komunity.

Takéto projekty môžu tiež umožniť účastníkom zaoberať sa riadením záhrady alebo aktivít a zahrnúť ich do špecifickej formy politickej angažovanosti. Metóda participatívneho mestského poľnohospodárstva má teda veľký potenciál na uľahčenie aktívneho občianstva sociálne marginalizovaných ľudí, ktorí sú vo všeobecnosti menej **politicky angažovaní** a zriedka zapojení do procesov celoživotného vzdelávania. Okrem toho môže poskytnúť aj spôsob budovania inštitucionálnych kapacít. Pomocou mestského poľnohospodárstva ako metódy môžu orgány lepšie podporovať a propagovať zapojenie občanov, vrátane marginalizovaných skupín, do mestských záležitostí.

Mestské a prímestské záhradníctvo ako nástroj trvalo udržateľného rozvoja

Trvalo udržateľný rozvoj bol zvyčajne koncipovaný ako podporovaný tromi „piliermi“, t. J. Ekonomikou (hospodársky rozvoj / rast), životným prostredím (ochrana životného prostredia / rovnováha) a spoločnosťou (sociálna spravodlivosť / inklúzia). Trvalo udržateľný rozvoj znamená vyváženie všetkých troch cieľov mestského plánovania tak, aby sa hospodársky rast dosiahol bez nespravodlivého rozdeľovania zdrojov a ohrozovania ekosystému.

Poľnohospodárstvo v mestách a prímestských oblastiach významne prispieva k trvalo udržateľnému rozvoju miest, pretože prináša hospodárske, sociálno-kultúrne, environmentálne a psychologické prínosy. Môže poskytovať pracovné príležitosti, zvýšiť sebestačnosť v potravinách, bezpečnosť a prístup, pozitívne ovplyvniť diétu, zdravie, fyzickú aktivitu a osobnú pohodu, posilniť zmysel pre miesto a komunitu, upevnenie miesta a kolektívnu identitu, rozvoj osobných zručností a vedomostí a zvýšiť rodovú rovnosť.

Vyvýšené záhony v Banskej Bystrici

Poučenie z osvedčených postupov a študijných ciest

Mateja Šmid Hribar, Saša Poljak Istenič, Christina Miller, Claudia Schwarz and Florian Lintzmeyer

Osvedčené postupy

Dôležitým zdrojom **know-how** na vytvorenie alebo riadenie mestského poľnohospodárstva by mohli byť osvedčené postupy participatívneho záhradníctva. Hlavným cieľom ich zberu bolo poskytnúť nápady a usmernenia, ako navrhnuť úspešnú prax. Pri hľadaní prípadov všetci partneri projektu realizovali internetový výskum. Hľadali príklady vo svojej krajine, v podunajskej oblasti a na celom svete a vybrali niekoľko najlepších prípadov na základe nasledujúcich kritérií:

- začlenenie **zraniteľných skupín**,
- **participatívny** prístup,
- riešenie **trvalo udržateľného** rozvoja.

Tieto prípady boli potom prerokované na stretnutí všetkých partnerov projektu. Konečný výber sa uskutočnil hlasovaním s prihliadnutím na rôzne typy a aspekty participatívnych záhrad. Vybrané prípady boli ďalej analyzované návštevami v teréne, hĺbkovou analýzou a telefonickými alebo Skype hovormi, kde väčšina informácií bola získaná v pološtruktúrovaných rozhovoroch s iniciátormi, účastníkmi, osobami s rozhodovacou právomocou a ďalšími zainteresovanými stranami.

The partners analysed the chosen practices focusing on:

- **Basic information** (main characteristics and target groups involved),
- **Establishing the garden** (initiative, funding, support, ways of inclusion),
- **Roles of the involved stakeholders** (types, tasks, engagement),
- **Characteristics and specifics of the practice** (why is the practice good?),
- **Participatory aspects** (involvement and participation, inclusion of vulnerable people),
- **Future plans** (potential development trajectories),
- **Guidelines and lessons learnt** (tips and instructions for initiators),
- **Personal accounts** (motivations and values of stakeholders included in the good practice).

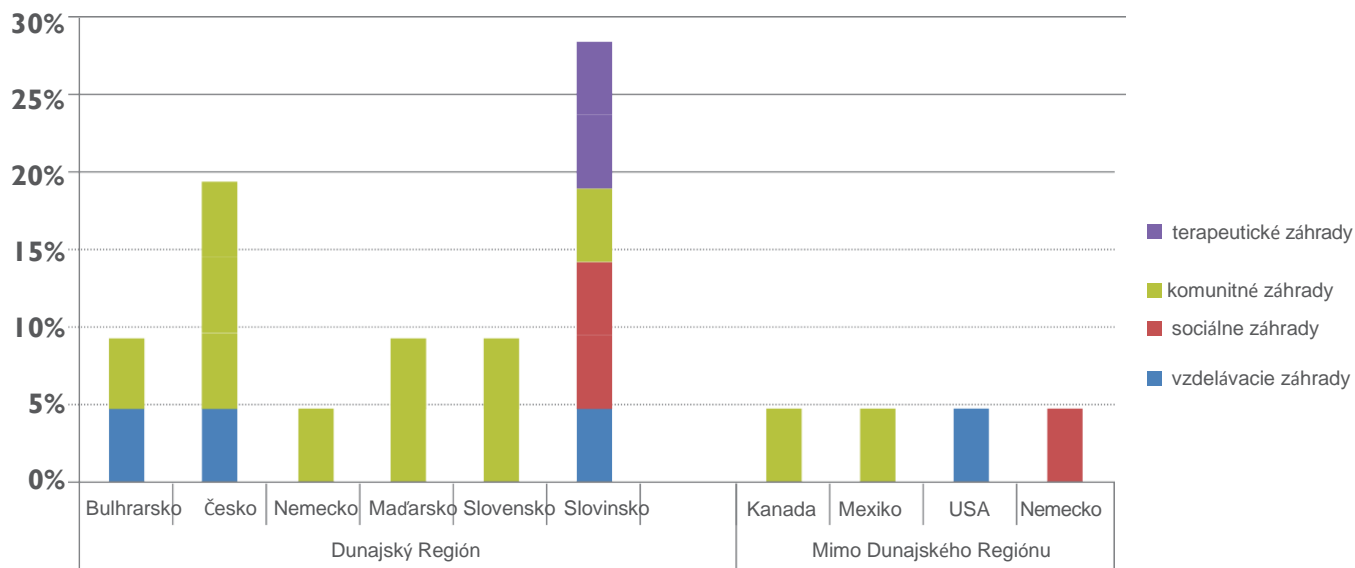
Bolo identifikovaných 21 osvedčených postupov, 17 z regiónu Danube a 4 mimo región (vrátane jedného v Nemecku, ktorý nepatrí do oblasti programu Dunaj). Aj keď sa skúsenosti z dunajského regiónu v dôsledku minulých skúseností so socialistickým režimom **ľahšie prenášajú**, tí, ktorí sa nachádzajú mimo dunajského regiónu, slúžia na to, aby pri prístupe k praxi **premýšľali odlišne**, najmä preto, že stavajú na dlhoročnej tradícii **praktizovania demokracie**.

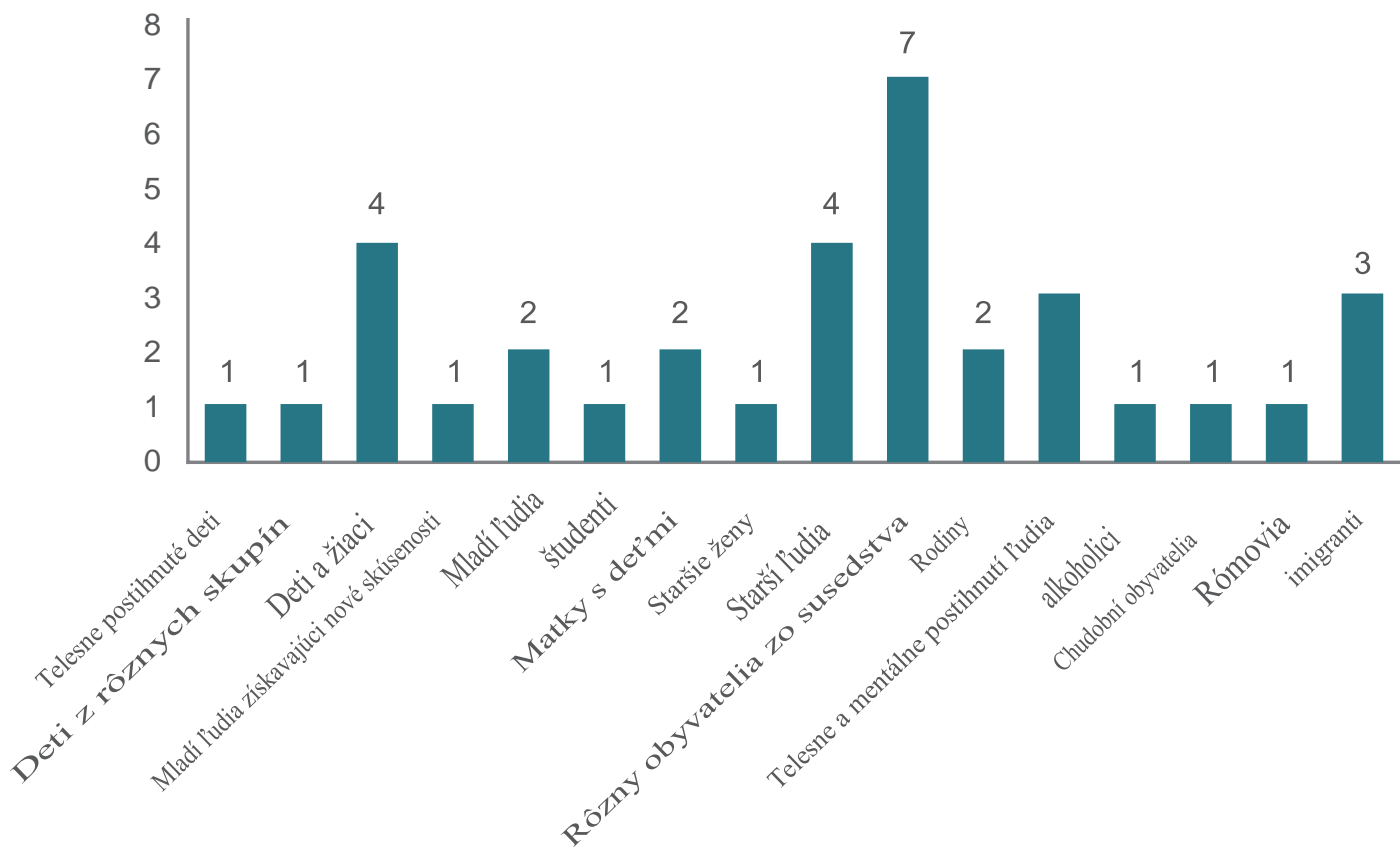
Druhá kategorizácia bola založená na **type participatívnej praxe** podľa typológie COST, ktorá ich rozdeľuje na mestské poľnohospodárstvo a mestské záhradníctvo. Zistené praktiky boli v malej mierke, a preto patria do kategórie mestského záhradníctva. Mohlo by to znamenať, že praktiky v malej mierke sa ľahšie zvládajú a implementujú, v prípade uplatnenia participatívneho prístupu alebo zahrnutia zraniteľných skupín rovnostárskym spôsobom.

Na základe zahrnutých zraniteľných skupín sa osvedčené postupy mestského poľnohospodárstva ďalej rozčlenili do týchto typov:

- **komunitné záhrady**, ktoré nie sú priamo zamerané na inklúziu zraniteľných skupín, ale všeobecne pomáhajú občanom zamerať sa na určitú oblasť; zraniteľní jedinci sú integrovaní do komunity;
- **sociálne záhrady**, ktoré sa zameriavajú na začlenenie osobitnej zraniteľnej skupiny (napr. migrantov, Rómov, osôb, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku atď.);
- **vzdelávacie záhrady**, ktoré sú zvyčajne zriadené na základných a stredných školách; a
- **terapeutické záhrady**, ktoré sa zameriavajú na zdravotne postihnuté osoby alebo osoby s mentálnym postihnutím alebo zdravotné problémy (narkomani, mentálne postihnutí atď.).

Osvedčené postupy participatívneho mestského poľnohospodárstva podľa lokalizácie

• **Analýza osvedčených postupov participatívneho poľnohospodárstva ukázala, že:**

- zraniteľné skupiny zahrnuté do identifikovaných postupov sú **veľmi rôznorodé** (najmä skupina detí a mladých ľudí),
- zraniteľné skupiny zvyčajne nie sú schopné organizovať sa a aktivovať sa, potrebujú pomoc, zvyčajne od **mimovládnej organizácie**,
- **dobře organizovaní obyvatelia sú úspešní a proaktívni**, ale nemôžu byť klasifikovaní ako zraniteľná skupina; zvyčajne však majú podobné potreby, ako napríklad možnosť vytvoriť **spoločenské kontakty** a stýkať sa, rozvíjať **pocit spolupatričnosti** a vyrábať **čerstvé a zdravé potraviny** podľa vlastného výberu;
- najúspešnejšími prípadmi sú prípady s mnohými rôznymi zainteresovanými stranami, ktoré si navzájom pomáhajú a kde sa **zraniteľní ľudia miešajú s nezraniteľnými** členmi komunity,

- **budovanie komunity** je vo všeobecnosti dôležitejšie pre účastníkov ako záhradníctvo, hoci užívatelia si to naozaj užívajú;
- **osoby s rozhodovacou právomocou sú väčšinou nepriamo zapojené**, poskytujú infraštruktúru a navštevujú podujatia, ak sú pozvaní, ale osobne sa nezúčastňujú na praxi; to však posilňuje prístup zdola nahor;
- nedostatok (aspoň minimálnych a trvalých) **finančných prostriedkov**, ako aj časové a nezabezpečené **pozemky** ohrozujúce postupy mestského poľnohospodárstva,
- mestské záhrady prispievajú k trvalej udržateľnosti, pretože prinášajú prírodu a **biodiverzitu** do miest (ekológia), **aktivizujú ľudí**, ktorí by mohli mať problémy s integráciou do spoločnosti, a to posilňovaním medzigeneračného, ako aj medzikultúrneho dialógu a výmenou, tvorbou a prenosom poznatkov, poskytujú čerstvú zeleninu a ovocie, ktoré slúži ako sociálna korekcia pre chudobnejších obyvateľov (hospodárstvo).

Študijné návštevy

During Počas posledných dvoch rokov dostali partneri možnosť **poučiť sa z podobných pokusov** mimo svojej krajiny. Prostredníctvom 5 študijných pobytov získali skúsenosti z prvej ruky v 5 rôznych krajinách: Slovinsko (Velenje), Slovensko (Banská Bystrica), Nemecko (Mníchov), Česká republika (Praha) a Bulharsko (Blagoevgrad).

Študijné cesty poskytli informácie o miestnych iniciatívach a postupoch, ako aj o možnosti podpory a využívania nadnárodného vzdelávacieho rámca, najmä prostredníctvom rozvoja vzdelávacích nástrojov. Umožnili **výmenu poznatkov** medzi expertnou skupinou AgriGo4Cities a pilotnými regiónmi a ponúkli príležitosť na konštruktívnu diskusiu.

Partneri po každej študijnej ceste vo veľkej miere diskutovali o otázkach, prekážkach a osvedčených postupoch. Krátky prehľad hlavných zistení je uvedený v nasledujúcich tabuľkách.sheets.

Komunitná záhrada počas rekonštrukcie v Ľubľane

Študijná cesta: Velenje, Slovinsko

Počet navšívенých miest:	3
Typ mestského poľnohospodárstva:	dočasné (1) a trvalé (2) záhradkárske záhrady
Cieľová skupina:	<ul style="list-style-type: none"> • každá domácnosť vo Velenje • rodiny baníkov vo Velenje • nezamestnaní a osoby s nízkym príjmom
Hlavné dobré ponaučenia:	obec si uvedomuje dôležitosť a výhody mestského poľnohospodárstva; Záhrady sú ľahko dostupné verejnou dopravou a na bicykli / silnou politickou vôľou

Študijná cesta: Banská Bystrica, Slovenská republika

Počet navšívенých miest:	3
Typ mestského poľnohospodárstva:	komunitná záhrada
Cieľová skupina:	<ul style="list-style-type: none"> • občianska spoločnosť • teenageri • deti s duševnou poruchou
Hlavné dobré ponaučenia:	ľahko dostupné v centre mesta / miesto stretnutia / v kombinácii s kultúrnymi projektmi / flexibilné a otvorené pre ďalší rozvoj / rozmanitosť (nielen mestská poľnohospodárska činnosť) / marketing záhradných výrobkov / podujatí

Študijná cesta: Mníchov, Nemecko

Počet navšívnych miest:

4

Typ mestského poľnohospodárstva:

(neformálna) záhradkárska záhrada
(1) a spoločenská záhrada (3)

Cieľová skupina:

- mladí (16-21 rokov) utečenci bez sprievodu
- občianska spoločnosť
- obyvatelia multikultúrneho a multietnického susedstva
- staršie osoby, migranti, deti

Hlavné dobré ponaučenia:

stabilné financovanie / skúsení lídri a pedagógovia / vzdelávací a vzdelávací priestor / experimentovanie / používanie recyklovaných materiálov / rozšíriteľné / otvorené pre každého / verejná podpora / blízka oblasť bývania

Študijná cesta: Praha, Česká republika

Počet navšívnych miest:

2

Typ mestského poľnohospodárstva:

spoločenská záhrada, open-air event

Cieľová skupina:

- základné a základné školy
- matky s malými deťmi
- seniorov

Hlavné dobré ponaučenia:

pešia vzdialenosť od materskej školy / dodávka na mieste (napr. voda, kôlna) / dielne / ekologické záhradníctvo / detské ihrisko

Študijná cesta: Blagoevgrad, Bulharsko

Počet navštívených miest:	4
Typ mestského poľnohospodárstva:	spoločenská záhrada, liečebná záhrada
Cieľová skupina:	<ul style="list-style-type: none">• deti so špeciálnymi potrebami• seniory• Rómovia• dlhodobo nezamestnaní
Hlavné dobré ponaučenia:	sociálny podnik ako zamestnávateľ zraniteľných ľudí / ekonomické a sociálne začleňovanie / estetické zlepšovanie verejných parkov / viditeľnosť verejnosti / rodová rovnováha / využiteľnosť po celý rok (zimná záhrada) / terapeutický aspekt / garantované financovanie / dostatočne malé na to, aby boli spravované / personalizované stromy

Pri spätnom pohľade na skúsenosti zo štúdie a najmä na ich vlastnú pilotnú akciu sa teritoriálni partneri mohli zamyslieť nad krokmi, ktoré prijali. Pre úspešnú realizáciu participatívneho mestského poľnohospodárstva sa odporúča venovať pozornosť nasledujúcemu:

Cieľová skupina

- Je dôležité venovať pozornosť veku cieľovej skupiny. Učenie sa o potrebách a schopnostiach je nápomocné pri spoznávaní, ako úspešne osloviť skupinu. Najdôležitejšie je dostať sa do kontaktu so skupinou a udržiavať priame, osobné kontakty s ľuďmi, ktorých sa to týka.
- Zamerajte sa na najaktívnejších účastníkov pomáhajú mobilizovať tých, ktorí sú neochotnejší (venovať pozornosť tým, ktorí majú potenciál viesť a ktorých budú nasledovať ostatní účastníci).
- Vytvorte spoločného pracovného priestoru pre viac ľudí.
- Vizualizácia je efektívnym nástrojom komunikácie so všetkými vekovými skupinami.
- Workshopy by mali byť interaktívne a nie s prevahou prednášok.

Udržateľnosť

- Zamestnávajte mentora pre koordináciu aktivít naprieč dobrovoľnej angažovanosti zainteresovaných ľudí.
- Nadviažte kontakty s mestskými radami a príslušnými organizáciami a spolupracujte s nimi.
- Poskytnite výsledky čo najskôr, aby ste podkopali skepticizmus. Nedôvera a nedorozumenia je možné riešiť spoluprácou, pretože zvyšuje dôveru tých, ktorí pochybujú o úspechu.
- Získajte podporu miestnych spoločností, aby sa zabezpečila udržateľnosť projektu a podporili ste ich (napr. zastúpenie podporovateľov na strane projektu).

- Pri nastavovaní času schôdze alebo dní berte do úvahy rôzne rutiny účastníkov.
- Aby sa zabránilo konfliktom a sklamaniam, je potrebné jasné vysvetlenie všetkých krokov a možností.
- Premýšľajte o poveternostných podmienkach pri zriaďovaní záhrady (napr. vyvýšené záhony by mali byť schopné zadržať vlhku pôdu atď.).
- Vytvorte podujatia na zachovanie záujmu účastníkov, iných zainteresovaných strán a širokej verejnosti o projekt.

Prímestská záhrada v Blagoevgrade

Spoločná metodika participatívneho mestského poľnohospodárstva

Pokyny pre akčné plánovanie

Kaja Cunk

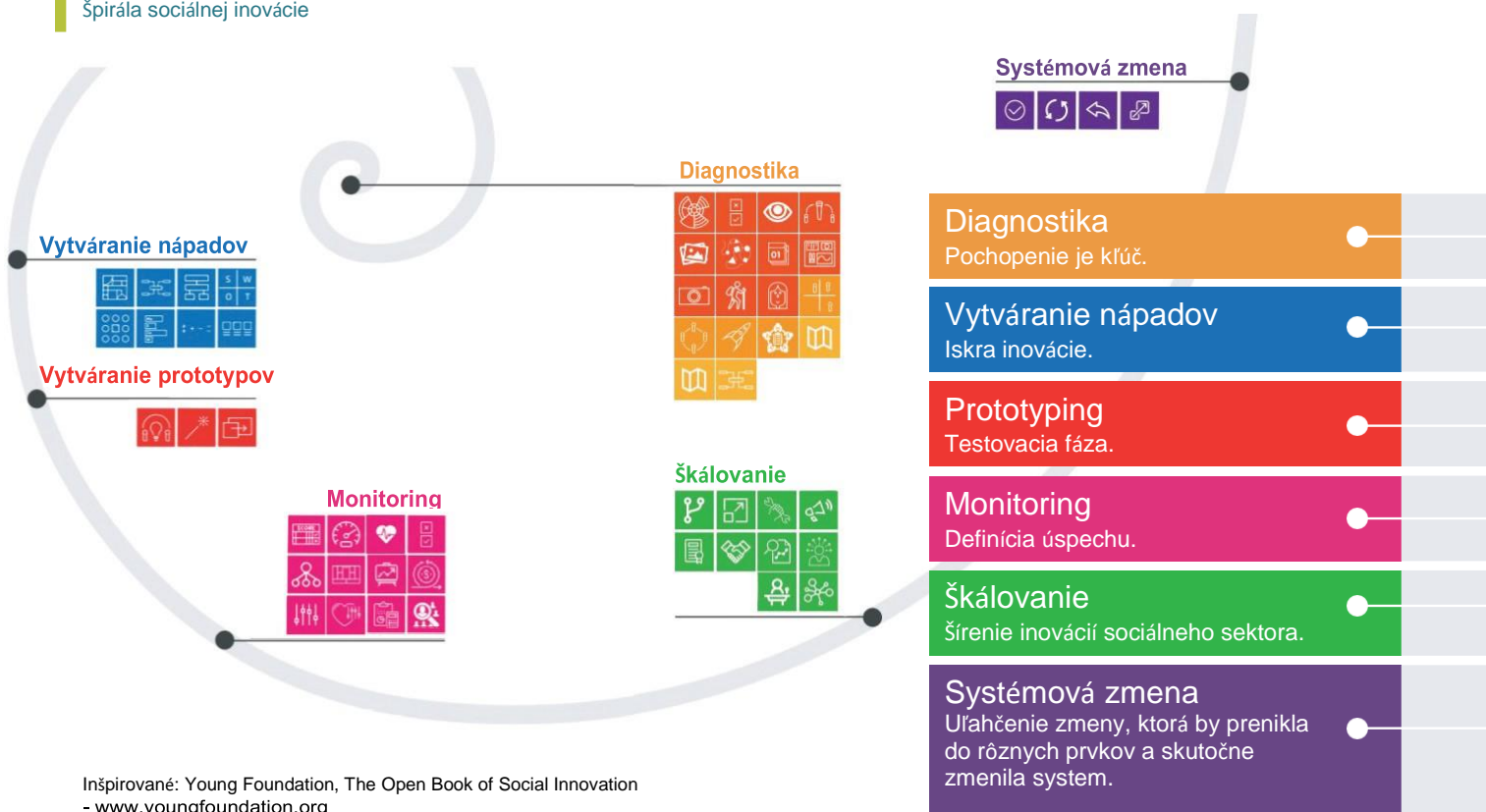
Keď uvažujeme o riešení mestského poľnohospodárstva ako procesu sociálnej inovácie, s cieľom integrovať participačné mechanizmy do rozhodovacích procesov, zvýšiť sociálne začlenenie znevýhodnených častí spoločnosti a stimulovať životaschopnosť miest, je potrebný prístup akčného plánovania.

Medzi tými, ktorí riadia a organizujú mestské poľnohospodárstvo, došlo k výraznému rozdeleniu tých, ktorí ho regulujú a riadia. Bez akejkoľvek formálnej podpory bolo mestské poľnohospodár-

stvo väčšinou procesom zdola nahor, ktorý zvyčajne iniciovali jednotlivci alebo mimovládne organizácie, a nie vlády a urbanisti. Poskytovaním usmernení pre rozvoj a implementáciu opatrení je možné zlepšiť kapacity verejných správcov s cieľom zapojiť príslušné zainteresované strany a občiansku spoločnosť do riadenia a účasti verejnosti prostredníctvom mestského poľnohospodárstva.

Úspešné participatívne mestské poľnohospodárstvo je sociálnou inováciou. Na jeho vytvorenie by malo nasledovať šesť krokov sociálnej inovácie od dobrej diagnózy situácie, cez tvorivý proces myšlienky a iteratívne vytváranie prototypov až po nepretržité monitorovanie. Keď bude úspešné, participatívne mestské poľnohospodárstvo by sa mohlo rozšíriť na nové miesta a malo by sa zamerať na vyššiu úroveň; zmenu systému.

Špirála sociálnej inovácie

Inšpirované: Young Foundation, The Open Book of Social Innovation
- www.youngfoundation.org

DIAGNOSTIKA

Diagnóza je základom všetkých ďalších fáz, pretože kľúčom je porozumenie. Existuje mnoho prístupov k analýze a ich skúmanie je potrebné, pretože každý prípad je jedinečný a potrebuje špecifický súbor diagnostických techník.

V prípade participatívneho mestského poľnohospodárstva boli navrhnuté tri oblasti diagnózy:

- **sociálne okolnosti cieľových skupín;**

Sociálna analýza môže byť všeobecná (štatistická analýza, prieskumy) alebo podrobná (pozorovanie účastníkov, rozhovory). Medzi techniky na pochopenie spoločenských okolností patria fotografické vyvolanie, tok zdrojov, foto, prehliadky so sprievodcom a iné.

- **Vzťahy medzi zainteresovanými stranami v ich susedstve a komunitách;**

Každý projekt je súčasťou väčšej siete činností a služieb, ktorú riadia rôzni zainteresovaní. Vytvárajú inštitucionálne prostredie, v ktorom sa aktéri musia vzájomne spolupracovať a podporovať, aby sa zabezpečil úspech činnosti.

- **Priestorové rozmery oblasti, ktorá sa má použiť pre mestské poľnohospodárstvo.**

Priestor je neoddeliteľnou súčasťou akejkoľvek činnosti, je potrebné ho analyzovať na úrovni mesta.

PROTOTYPING

Žiadny plán nie je od začiatku dokonalý. Namiesto plánovania konečnej podoby mestskej záhrady by sa malo zväziť niekoľko menších a postupných krokov. Vytváranie prototypov umožňuje získavať spätnú väzbu od používateľov, zatiaľ čo sa stále plánuje a navrhuje participatívne poľnohospodárstvo.

Vytváranie prototypov by malo:

- šetriť čas, energiu a investované zdroje;
- priniesť príležitosť mať niečo vo väčšom rozmere;
- poukázať na prvky, ktoré by boli inak vynechané;
- dosiahnuť vyššiu spokojnosť u užívateľa.

Vytváranie prototypov by malo byť riadne zdokumentované a moderované, s poznámkami, prečo a ako sa niečo robilo inak a definovaním niekoľkých krokov k záveru.

VYTVÁRANIE NÁPADOV

Myšlienka si vyžaduje opakovaný proces revízie a vylepšenia koncepcie. Je to most medzi problémami a riešením na základe analýzy a výsledkov diagnostickej fázy a vedie k vytváraniu prototypov.

Pri vytváraní myšlienok je potrebné pozrieť sa na nasledujúce aspekty navrhovaných myšlienok:

- Emočné;
- Organizačné;
- Zážitkové;
- Ekonomické;
- Sociálne;
- Kultúrne;
- Priestorové.

Rozmanitosť myšlienok a možností je uprednostňovaná pretože každá z nich zahŕňa nečakané oblasti inovácií a otvára nové perspektívy. Je dôležité zdieľať tieto myšlienky, vedomosti a očakávania, aby bolo možné prijať rozhodnutia z rôznych možností.

Proces myšlienok zahŕňa analýzu toho, čo by sa dalo dosiahnuť podľa uvedených obmedzení, ako aj pokus o nájdenie optimálnych riešení takýchto obmedzení.

MONITORING

Monitorovanie zabezpečuje efektívnu implementáciu a dosiahnutie konečných cieľov participatívneho mestského poľnohospodárstva. Počas monitorovania zbierame a analyzujeme údaje o prebiehajúcich aktivitách, aby sme získali podrobné informácie o vykonanej práci.

Aj keď sa monitorovanie zvyčajne vykonáva po alebo počas projektových aktivít, kľúčový krok nastáva na samom začiatku definovaním kľúčových ukazovateľov výkonnosti (KPI). Najdôležitejšie z nich sú:

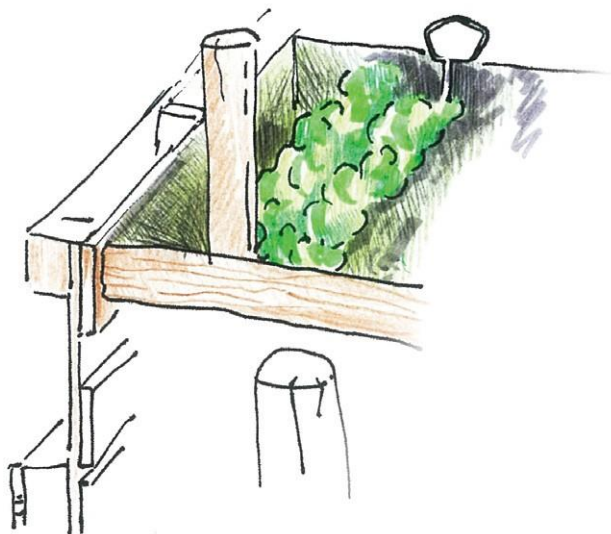
- vstupy (potrebné zdroje);
- aktivity (skutočná práca, ktorá sa musí vykonať);
- výstupy (priame a merateľné výsledky);
- výsledky (zmeny, ktoré vedú ku konečným cieľom);
- vplyv (konečné ciele, účinok aktivity).

ŠKÁLOVANIE

Po počiatočnom posúdení príležitostí a definovaní inovácie by sa mal určiť efektívny spôsob šírenia inovácií v rámci sociálneho sektora s cieľom dosiahnuť väčší dopad.

Existuje niekoľko spôsobov škálovania aktivít participatívneho mestského poľnohospodárstva:

- **Ovplyvňovanie** (poskytovanie informácií a zvyšovanie informovanosti povedomie o sociálnych otázkach a možnostiach prístupu);
- **Priamy prístup k replikácii** (investovanie do organizačných schopností, začlenenie nových užívateľov, rozvoj nových lokalít);
- **Šírenie** (podpora a poskytovanie informácií, konzultácie a školenia, licencovanie prístupu) Prostredníctvom zdieľania, lobovania a rozdeľovania aktivít prispievajú všetky škálované aktivity k zlepšeniu sociálnej situácie definovaných cieľových skupín.

SYSTÉMOVÁ ZMENA

Zavedením nového typu sociálnych služieb, znovo definovaním vlastníctva, rozvojom nových modelov financovania alebo uľahčením obehového hospodárstva by mestské participatívne poľnohospodárstvo nemalo končiť mestskými záhradami, ale zmenou postavenia jeho používateľov v rámci sociálneho systému.

Popri pestovaní zeleniny a participácii, je participatívne mestské poľnohospodárstvo o vytváraní štruktúr, ktoré zabezpečujú a posilňujú šírku a trvanie integrácie marginalizovaných sociálnych skupín do mestskej spoločnosti. To by mohlo viesť k vytvoreniu novej formy participatívneho a inkluzívnejšieho poskytovania sociálnych služieb. Alebo by to mohlo skončiť zavedením nových konceptov. Mohlo by to dokonca uľahčiť rozvoj obehového hospodárstva, v ktorom sa predtým marginalizované skupiny stávajú centrom hospodárskych procesov; alebo by sa mohlo experimentovať s rôznymi chápaniami výhod pre dlhodobu nezamestnaných.

Participatívne mestské poľnohospodárstvo je proces, nie projekt. Nemalo by skončiť vytvorením záhrady, ale malo by sa kontinuálne vyvíjať podľa potrieb, pričom je monitorovaný jeho dopad a vplyv. Ak je proces úspešný, potom je tu možnosť škálovať a zvýšiť počet používateľov, na ktorých má dopad. A tak sa môže objaviť vízia systémových zmien: dlhodobá vízia presahujúca pestovanie zeleniny.

Kroky systémovej zmeny sú nasledovné:

Prijať

Inovácia je predstavená externými aktérmi a jej vlastníctvo sa postupne inštitucionalizuje alebo prijíma príslušnými aktérmi v systéme.

Prispôbiť

Zmeny správania príslušných hráčov sú zachované a do štandardných operácií sú zahrnuté rôzne zmeny.

Reagovať

Ďalšie podporné funkcie a pravidlá sa začínajú meniť v závislosti od inovácie.

Rozšíriť

Hranice sa úzke. Semienko zmien rastie a rozširuje sa do nových rozmerov.

Publikácia: Prístup k mestskému poľnohospodárstvu ako k sociálnej inovácii

AgriGo4Cities spracovalo publikáciu „Priblíženie sa k mestskému poľnohospodárstvu ako sociálnej inovácii: Usmernenia pre rozvoj a implementáciu akčného plánu“. Publikácia zavádza rôzne typy nástrojov systémového plánovania, ktoré sú k dispozícii pre integrovanie plánovačov, odborníkov a občianskej spoločnosti do procesu spoločného vzdelávania, ktoré môže efektívne usmerňovať rozvoj mestského poľnohospodárstva.

V kapitolách publikácie sú uvedené dobré dôvody pre mestské poľnohospodárstvo, začlenenie marginalizovaných sociálnych skupín, participatívne plánovanie a definovanie úlohy sociálnych inovácií. V ďalších kapitolách je prezentovaná každá fáza akčného plánovania spolu s konkrétnymi nástrojmi plánovania a príkladmi dobrej praxe. Publikácia obsahuje krátke úseky zo všetkých kapitol a typov mestských záhrad pre ďalšie porozumenie. Posledným prvkom publikácie je systém - Mestské poľnohospodárstvo, ktorý bol vyvinutý na podporu procesu akčného plánovania.

Publikácia je dostupná online in the Library section of the AgriGo4Cities webpage (<http://www.interregdanube.eu/approved-projects/agriGo4cities>).

Obal publikácie s názvom Prístup k mestskému poľnohospodárstvu ako sociálnej inovácii

Ukážka pozitívneho príkladu vrámcí publikácie

Initiator: ProstoRož, Zavod Bunker
In collaboration with: Inštitut za politike prostora (IPOP)
More info: prostoroz.org/portfolio/items/park-tabor/

The Tabor Park project was built on the basis of a study prepared by the Bunker Institute, with the help of IPOP, which aimed to determine a strategy to revitalise the then-abandoned Tabor Park. The key problem was that local residents had avoided the degraded park. Following renewal of basic infrastructure and changes in the traffic regime, the initiators encouraged the local population to use the park and integrate it into their lives. This was done through a series of events that were held regularly between May and September during the project. Today, after the end of the project, the Tabor Park is still a lively public space, where local residents and visitors meet for self-organised events.

Lessons learned

The research identified key problems in the neighbourhood and the park, and also provided insight into the wishes and needs of local inhabitants and institutions. Renovation of the basic infrastructure and interventions in the traffic regime enabled the initiators to organise a variety of events that attracted the local population, encouraging them to participate and use the park. As a result of the conclusions of the research, regular events were organised for each week between May and September throughout the duration of the project. Thus, over four years, with the cooperation of one hundred and fifty organisations and individuals, 950 events took place. Among them were regular fairs, marketplaces, garage sales, seed exchanges and an outdoor cinema. Work campaigns were organised to clean the park and so encourage residents to take care of the area and continue their activities after the formal close of the project. The project served as a positive example of how to integrate local initiatives and develop them into sustainable strategies, and is still an inspiration and model for other similar initiatives in Slovenia.

Schéma mestského poľnohospodárstva

Kľúčové zdroje	Kľúčové aktivity	Typ mestskej záhrady	Sociálny aspekt	Hodnoty
<p>Aké kľúčové zdroje vyžadujú vaše hodnoty?</p>	<p>Aké kľúčové aktivity sú potrebné pre vaše hodnoty?</p>	<p>Aký typ mestskej záhrady by vyhovoval vášmu prípadu (kľúčové zdroje, sociálna otázka, príjemcovia)?</p>	<p>Ktorý sociálny problém sa pokúšate vyriešiť?</p> <p>Čo sú príčiny tohto problému??</p> <p>Ktoré sú kľúčové zainteresované strany (príjemcovia, tretie strany, komunity) súvisiace s definovaným sociálnym problémom?</p>	<p>Aké hodnoty chcete priniesť príjemcom?</p> <p>Ktorý z problémov vašich príjemcov pomáhate vyriešiť?</p> <p>Ktoré z potrieb vašich príjemcov uspokojujete?</p>
<p>Partneri</p> <p>Kto sú vaši kľúčoví partneri?</p> <p>Kto sú vaši kľúčoví dodávatelia?</p> <p>Ktoré kľúčové zdroje získavate od partnerov?</p> <p>Ktoré kľúčové aktivity vykonávajú vaši partneri?</p>		<p>Kanály</p> <p>Cez ktoré kanály chcú vaši príjemcovia komunikovať?</p> <p>Ako sa k nim teraz dostávajú?</p> <p>Ktoré kanály fungujú najlepšie?</p>	<p>Príjemcovia</p> <p>Ktoré sú kľúčové zainteresované strany (príjemcovia, tretie strany, komunity) súvisiace s definovaným sociálnym problémom?</p>	
<p>Zdroje</p> <p>Ktoré najdôležitejšie výdavky sú neoddeliteľnou súčasťou vášho projektu?</p> <p>Ktoré kľúčové zdroje sú najdrahšie?</p> <p>Ktoé kľúčové aktivity sú najdrahšie?</p>				

Tréningový nástroj pre akčné plánovanie

Kaja Cunk

S cieľom pripraviť rôzne zainteresované strany (osoby s rozhodovacou právomocou, štátni zamestnanci, zástupcovia mimovládnych organizácií, výskumní pracovníci) na akčné plánovanie sa v dňoch 21. a 22. novembra 2017 v Mníchove zostavil a realizoval dvojdňový **nadnárodný tréning**.

Program nadnárodného tréningu

AgriGo4Cities TRANSNATIONAL TRAINING SESSION DAY 1 21st November 2017	
09:30-09:40	Welcome speeches
09:40-10:00	Project presentation
10:00-10:30	Training presentation
FOCUS: URBAN AGRICULTURE	
10:20-10:40	Collective brainstorming
10:40-11:20	Good practice presentation: AGRICULTURE FOR RURAL/URBAN VULNERABLE GROUPS IN THE PARTICIPATORY URBAN AGRICULTURE AND PERENNIAL AGRICULTURE (Ljubljana, Slovenia; Tallinn, Estonia; Mexico, Mexico)
11:20-11:40	Coffee break
11:40-13:00	Action planning session: INTRODUCTION
13:00-14:20	Lunch
14:20-15:00	Lecture: HOW CAN CITIES PROMOTE AND SUPPORT URBAN GARDENING? (Ljubljana, Slovenia)
15:00-15:40	Good practice presentation: PRODUCTION OF URBAN AGRICULTURE IN MUNICH (Stavros, Greece)
15:40-17:40	Action planning session: DIAGNOSIS
17:40-18:00	Daily reflection

AgriGo4Cities TRANSNATIONAL TRAINING SESSION DAY 2 22nd November 2017	
09:00-09:20	Training presentation
FOCUS: PARTICIPATORY PLANNING	
09:20-09:40	Collective actions
09:40-10:20	Lecture: FOCUS: AGING/INTEGRATION STRATEGIES TO PRACTICE URBAN/URBAN TRADING
10:20-11:00	Lecture: OPPORTUNITIES TO IMPROVE URBAN/URBAN TRADING
11:00-11:20	Coffee break
11:20-13:00	Action planning session: IDEAS AND PROTOCOLS
13:00-14:20	Lunch
FOCUS: SOCIO-ECONOMIC INCLUSION OF VULNERABLE GROUPS	
14:20-14:40	Visualisation of the users
14:40-15:20	Good practice presentation: INTEGRATION THROUGH COMMUNITY GARDENS IN A HIGH-RISK NEIGHBOURHOOD (Ljubljana, Slovenia)
15:20-16:00	Lecture: IMPACTS OF URBAN GARDENING PROJECTS AS APPROACH IN THE EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT (SUSTAINABLE DEVELOPMENT) (Stavros, Greece)
16:00-16:40	Good practice presentation: BEST PRACTICE OF PARTICIPATORY URBAN/URBAN COMMUNITY GARDENS: COLLECTIVE MARKING (Stavros, Greece)
16:40-18:00	Action planning session: PROCEEDINGS
18:00-18:30	Daily reflection

Projekt AgriGo4Cities obsahuje vo svojej podstate participatívny prístup, preto boli prijaté nasledovné opatrenia, s cieľom zabezpečiť, že v rámci tréningu:

- Všetci partneri projektu boli vyzvaní, aby navrhli lektorov;
- Lektori uviedli názov príspevku, krátky popis a svoj životopis;
- Vytvorila sa stupnica hlasovania a partneri hodnotili každý príspevok na základe svojich potrieb a záujmu;
- Do programu tréningu boli zaradené príspevky s najlepším hodnotením partnerov.techniques.

Po výbere prednášok bol vytvorený program nadnárodného tréningu. Jeho cieľom bolo:

- Porozumieť **participatívne** **mestskému poľnohospodárstvu**;
- Rozvoj **zručností pre akčné plánovanie** s viacerými zainteresovanými stranami zapojenými do procesu;
- Využitie známych **participatívnych metód** počas tréningu: brainstorming, otvorené plénum, techniky dizajnerskeho myslenia a Divadlo utláčaných techník (Theatre of the Oppressed techniques).

Pracovná skupina nadnárodného tréningu v Mníchove

Školenie je vítaným nástrojom, ktorý **motivuje účastníkov** k získaniu alebo zlepšeniu nových zručností, ktoré sú veľmi potrebné pre ich budúcu prácu. Medzinárodné vzdelávacie prostredie navyše umožňuje výmenu skúseností medzi účastníkmi a vedie k lepšiemu pochopeniu témy odbornej prípravy a rôznorodosti možných prístupov k nej. S cieľom nielen rozvíjať, je možné školenie využiť len na realizáciu projektu AgriGo4Cities; **Vzdelávacie stretnutie bolo vyvinuté ako vzdelávací nástroj, ktorý možno použiť ako taký alebo transformovať a pretvoriť na potrebnú formu.**

Všetky kroky tréningu sú zaznamenané v publikácii „Príprava na akčné plánovanie: Správa z tréningu“, ku ktorému sa môžete dostať v sekcii Knížnica na webovej stránke AgriGo4Cities (<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/ag-rigo4cities>). Všetky príspevky sú online dostupné pre ďalšie použitie (https://drive.google.com/file/d/1mW0vFoznZDKr9eVWGj_IHFEREE-jN1hR/view).

V správe nájdete:

- Konečnú verziu programu;
- Stručné zhrnutie každého príspevku, vrátane zoznamu odporúčanej literatúry;
- Podrobné vysvetlenia k použitým cvičeniam (napr. Kolektívny brainstorming, denné úvahy, kolektívne akcie a pod.);
- Všetky letáky, ktoré boli vytvorené pre tréning (program, rámec akčného plánu, karty s otázkami cards).

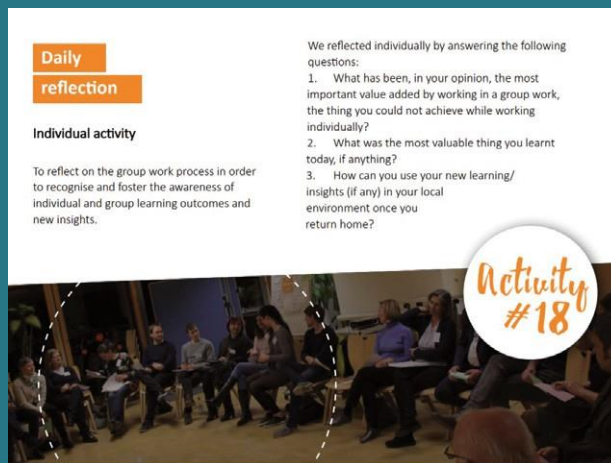
Obal publikácie 'Príprava pre akčné plánovanie: Účet školenia'

Prezentácia k publikácii

Ukážka cvičenia v publikácii

Tútoring program pre akčné plánovanie

Lucia Vačková

S cieľom zabezpečiť stálu odbornú podporu pre spracovanie a implementáciu akčných plánov v pilotných územiach, ENVICORP Slovakia v spolupráci so strategickými projektovými partnermi spracovali **Tútoring program**. Program zabezpečoval pravidelné a časté poradenstvo pre teritoriálnych partnerov v kľúčových fázach procesu akčného plánovania. Program definoval aj mechanizmy a kľúčové osoby zodpovedné za tútoring:

- mestské poľnohospodárstvo,
- integrácia participatívneho prístupu do rozhodovania,
- sociálno-ekonomické začlenenie zraniteľných / marginalizovaných skupín,
- trvalo udržateľný rozvoj miest.

AgriGo4Cities tútoring program

Tútoring program je jedným z výstupov vypracovania spoločnej metodiky a jeho cieľom je zhrnúť pokyny, ktoré poskytli tútori pre teritoriálnych partnerov v procese spracovania a implementácie akčného plánu. Účelom spracovania akčných

plánov bolo vytvoriť nový model participatívneho riadenia a manažovať existujúce alebo **vytvoriť nové mestské záhrady prostredníctvom aktívneho zapojenia a spolupráce cieľových skupín**. Komunity na okraji vylúčenia sa aktívne zapájali do rozhodovacích procesov. Navrhli svoje vlastné modely sociálnej a ekonomickej angažovanosti (napr. rekreácia a budovanie komúnit, sociálny podnik, regionálna produkcia potravín a dodávateľské reťazce pre reštaurácie, miesta učenia, komunikácie a / alebo kritiky, alternatívne využitie verejných priestorov atď.) v súlade so strategickými smerovaním mesta.

Profesionálne poradenské služby vychádzali z profesionálnych informácií poskytnutých počas nadnárodného školenia, ktoré sa konalo v novembri 2017 v Mníchove a neskôr boli zhrnuté v Metodike pre spracovanie a realizáciu akčného plánu. **Na usmerňovanie teritoriálnych partnerov počas pilotných projektov menovali strategickí partneri svojich odborníkov, ktorí boli zodpovední za konkrétny krok spracovania a implementácie akčného plánu.** Počas Tutoring programu boli realizované tri typy aktivít: skupinové poradenstvo, individuálne konzultácie a prieskumy.

Súhrnná tabuľka metód použitých na spracovanie a implementáciu akčného plánu

vrátane typov konzultácií:

	Methods	Types of consultations
Diagnostika	<p>Štatistická analýza Deň v živote</p> <p>Mapa zainteresovaných strán Myšlienkové mapy</p> <p>Pozorovanie účastníkov Účastnícke mapovanie</p> <p>Analýza hodnotiacich dotazníkov a inventarizačný dotazník</p> <p>Stretnutia a rozhovory</p> <p>Osobný rozvor</p>	
Vytváranie nápadov	<p>Moodboard</p> <p>MoSCoW</p> <p>Mind map</p> <p>Problémový strom</p> <p>Plánovacia skupina</p> <p>SWOT</p> <p>Vyhodnocovacie dotazníky a zoznamové dotazníky Stretnutia</p>	
Prototyping	<p>Dôkaz o koncepčnom testovaní Slow prototyping</p> <p>Benchmarking (v porovnaní s ostatnými PA) Prieskum so záhradníkmi</p> <p>semináre</p> <p>Prieskum názorov obyvateľov</p>	<p>individuálne: telefón, e-mail,</p> <p>Skype, osobné</p> <p>skupinové konzultácie</p>
Monitoring	<p>Prieskum verejnej mienky a otázky užívateľov o aktivitách</p> <p>Benchmarking</p> <p>Dôkaz o koncepčnom testovaní Balanced scorecard Sociálny audit</p>	<p>prieskumy</p>
Škálovanie	<p>Rozšírenie kapacít organizácie</p> <p>Šírenie vedomostí Oplyvňovanie noriem pre verejné povedomie</p> <p>Správanie Technická pomoc</p> <p>Medzinárodné konferencie,</p> <p>Šírenie do partnerských miest</p>	
Systemová zmena	<p>Adopt & Adapt & Expand & Respond methods</p>	

Implementácia Tutoring programu

Podstatou akčných plánov bolo vytvorenie a realizácia mestskej záhrady so zapojením miestnych partnerstiev a cieľových skupín. Každá oblasť má rôzne špecifické vlastnosti a potreby. Hoci **miestne akčné plány majú spoločnú štruktúru a používajú spoločné alebo podobné metódy, predstavujú samostatné a individuálne plány.**

Diagnostika predstavuje prvý krok v akčnom plánovaní. Keďže samospráva už plánovali tento krok pri podávaní projektu, nebolo potrebné realizovať množstvo konzultácií s lektormi. ZRC SAZU – partner zodpovedný za tento krok dostával najmä otázky najmä v týchto témach:

- zhromažďovanie štatistických informácií o cieľových skupinách,
- zapojenie detí so špeciálnymi potrebami,
- ako vysvetliť ľuďom princíp podieľania sa na plánovaní záhrad, čo znamená sociálne začlenenie v praxi a ako zahrnúť obidva aspekty do mestského záhradníctva,
- posilnenie spolupráce medzi aktérmi,
- ako presvedčiť ľudí, že projekt bude mať dobré výsledky,
- rokovanie o vhodnom dátume a čase stretnutia účastníkov,
- organizovanie atraktívnych a ľahko nadväzujúcich workshopov.

Vytváranie nápadov, ale aj prototyping boli hlavnými témami nadnárodného školenia v Mníchove, počas ktorého strategický partneri predstavili tieto dva kroky teritoriálnym partnerom a poskytli konzultácie v týchto témach. **Fáza vytvárania nápadov je založená na analýzach a výstupoch kroku Diagnostiky.** Počas vytvárania nápadov, sú rôzne možné scenáre navrhované a hodnotené. V rámci tutoringingu boli pilotní partneri usmerňovaní prostredníctvom dotazníkov na tému vytvárania nápadov.

Základom pre dosiahnutie najlepších výsledkov je spolupráca a množstvo pohľadov/náborov. Všetci pracovníci, miestni obyvatelia, podnikatelia a verejní činitelia by mali byť do procesu **zapojení, aby sa podielili o svoje názory a diskutovali o možnostiach a prístupoch.** Vo všeobecnosti je v tomto štádiu dobrý prístup pozrieť sa na miestne, ako aj národné a medzinárodné projekty participatívneho plánovania realizované v podobných kontextoch.

Prototyping bol simulovaný spolu so všetkými teritoriálnymi partnermi v mníchove a to prostredníctvom metód okrúhlych stolov, kde strategickí partneri zastávali rolu tútorov. Teritoriálni partneri použili viaceré metódy pre proces prototypingu (kreslenie záhrady alebo vytvorenie malého modelu záhrady s použitím prírodných a umelých komponentov). Prezentácie výsledkov s možnosťou výmeny informácií boli taktiež organizované.

V druhej fáze implementácie Tutoring programu sa **partnerstvo zameralo na skupinové diskusie a workshopy s cieľom zdieľania nápadov a skúseností.** Skupinové diskusie, ktoré boli priamo zamerané na posledné tri fázy (monitoring, škálovanie a systémová zmena) boli organizované počas piateho projektového stretnutia v Blagoegrade. Na workshope bola použitá metóda „world café“, počas ktorej jeden stôl patrilo jednému kroku implementácie akčného plánu. Pri každom stole viedol tútor diskusiu a teritoriálni partneri mali možnosť **zdieľať výzvy s ktorými sa „pasovali“ počas realizácie pilotných aktivít, reagovať navzájom a pýtať si rady či usmernenia od strategických páartnerov.** Získavanie odporúčaní od ostatných partnerov bolo užitočné pre teritoriálnych partnerov pred poslednými fázami realizácie pilotných aktivít. Okrem toho, workshop poskytol strategickým partnerom prehľad o prebiehajúcich aktivitách.

Výsledky implementácie Tútoring program

V rámci tútoring programu spolupracovali strategickí partneri s ENVICORP Slovakia aj na zostavené „Často kladených otázok“ (FAQ), ktoré sú jedným z hlavných výsledkov implementácie tútoring programu. Nižšie nájdete príklady najdôležitejších otázok, ktoré sa objavili počas implementácie tútoring programu:

DIAGNOSTIKA:

Ako zvýšiť level spolupráce medzi aktérmi?

Spolpracujte s dobre známymi organizáciami a jednotlivcami z tejto oblasti a odkazujte na ne pri pozývaní nových aktérov do tohto procesu. Je tiež múdre subkontraktovať asociáciu z terénu s cieľom zorganizovania workshopov a aby sa táto sieť dostala do projektu.

VYTVÁRANIE NÁPADOV:

Ako vybrať vhodné miesto pre záhradu?

Nekontaktujte priamo samosprávu, ale skontaktujte sa a spolupracujte práve s mestskými radami a organizáciami v ich pôsobnosti. Čo najskôr začnite plánovanie a spoluprácu.

PROTOTYPING:

Prečo preferovať prototyping pred design plánom?

Prototyping je nenáročná metóda vizualizovania tvorby záhrady, pričom v prípade potreby je možnosť jeho zmeny nenáročná. Hlavnou výhodou prototypingu oproti design plánu je finančná nenáročnosť, nie je potrebná autorizovaná práca architekta, či program designovania. Naopak, pre spracovanie design plánu je potrebné zabezpečiť projektanta/architekta s čím sú spojené finančné náklady a v prípade potreby zmeny design plánu sa finančné náklady zvyšujú a to s náročnosťou zmeny, ktorú treba v pláne vykonať.

MONITORING:

Ktoré metódy by ste mali použiť?

Použité metódy by mali byť vybrané podľa typu zvolených indikátorov a cieľových skupín. Existuje niekoľko matematických metód ktoré by ste mohli použiť keď pracujete s údajmi a číslami, ale ak pracujete s dotazníkmi alebo interviews s členmi vašich cieľových skupín, mali by ste vybrať metódy ktoré „sadbú“ ich potrebám. Napríklad, ak pracujete so znevýhodnenými skupinami osôb mali by ste vybrať zaujímavú a zároveň jednoduchú metódu a nie zisťovať ich názor pomocou dlhých dotazníkov s komplikovaným porozumením.

ŠKÁLOVANIE:

Aké sú nevyhnutné predpoklady pre škálovanie?

Nie každá aktivita by mala byť škálovaná. Pri plánovaní škálovania je potrebné starostlivo posúdiť všetky predpoklady. Musíte posúdiť škálovateľnosť nápadu alebo projektu, alebo či máte niečo, čo stojí za škálovanie. Najprv definujte, čo robí vašu aktivitu inovatívnou, čo ju robí úspešnou a prečo. Potom je potrebné posúdiť potreby, alebo či existuje významná neuspokojená alebo nedostatočne uspokojená potreba niekde inde. Následne zhodnotiť, či máte dostatočnú organizačnú podporu a stabilitu. Podľa vašej vízie a zámerov vybudovať základňu „nasledovníkov“ a aliancií a zladiť alebo zmobilizovať potrebné zdroje. Nakoniec zhodnotiť, či je to ten správny čas na seriózne škálovanie..

SYSTÉMOVÁ ZMENA:

Aké aspekty by mali byť brané do úvahy ak sa pokúšame dosiahnuť systémovú zmenu?

Stasis (systems thrive because of stasis)

- Sila (počas rozhodovacieho procesu sa právomoc vykonáva a vlastní, a preto zahŕňa zodpovednosť)
- Sieťovanie (siete majú silnejší potenciál pre zmenu)
- Odovzdanie (aby bolo účinné, musí byť už v úvode určené dotknutým osobám)

Prehľad pilotných oblastí

Jernej Tiran and Drago Kladnik

Napriek tomu, že **všetky pilotné oblasti sú súčasťou podunajskej oblasti, líšia sa v mnohých vlastnostiach**, napríklad v rozlohe a prírodných podmienkach. Väčšina z nich sa nachádza v údoliach a panvách horských oblastí, s výnimkou Székesfehérváru, ktorého povrch je pomerne rovinný a nachádza sa na močaristej pláni. Výrazne sa líšia aj klimatické podmienky. Väčšina pilotných oblastí sa nachádza v miernom kontinentálnom podnebí, s výnimkou Blagoevgradu, ktorého podnebie je silno ovplyvnené Stredozemným morom.

Rozdiely v hustote obyvateľstva sú podstatne väčšie ako v prípade prírodných podmienok.

Základná charakteristika pilotných území

Pilotné územie	Rozloha územia (km ²)	Počet obyvateľov	Hustota obyvateľstva (ľudia/km ²)
Praha 9	13,3	57,000	4286
Blagoevgrad	621	77,000	125
Székesfehérvár	171	98,000	571
Vaslui	48	70,000	1460
Velenje	83,5	33,000	392

Pokiaľ ide o rast populácie, vidíme dva modely demografického vývoja. V českom hlavnom meste Praha počet obyvateľov pomaly, ale stabilne rastie takmer počas celého obdobia od roku 1960. V ostatných mestách počet obyvateľov rástol až do roku 1990 alebo 2000. Odvtedy sa počet obyvateľov nemení alebo klesá, a to až do 8 %.

V pilotných oblastiach možno identifikovať tri spoločné **demografické trendy**, ktoré korešpondujú so situáciou vo zvyšku Európskej únie: celková pôrodnosť klesá, populácia starne a miera prirodzenej reprodukcie populácie je záporná alebo klesá.

Mestská časť Praha 9 má so 41,6 % najvyšší podiel nesúvislej mestskej zástavby. Najmenší podiel má mesto Blagoevgrad (2,6 % a 1,8 %). V Prahe 9 je tiež najvyšší podiel priemyselných, obchodných a dopravných oblastí, ako aj mestských zelených plôch. Podiel poľnohospodárskych oblastí je na druhej strane zďaleka najvyšší v mestách Vaslui a Székesfehérvár (71,3 % a 63,5 %), podiel lesov a mokradí zase v mestách Blagoevgrad a Velenje (65,8 % a 53,3 %).

Medzi najtypickejšie zvláštnosti všetkých piatich pilotných oblastí patria:

- súčasná výstavba veľkých sídlisk a neexistujúci priemysel v mestskej časti Praha 9,
- pretrvávajúca dôležitosť poľnohospodárstva a lesníctva v Blagoevgrade,
- historická úloha Székesfehérváru ako stredovekého hlavného mesta Uhorska a korunovačného a pohrebného mesta uhorských kráľov,
- lesostepná flóra a fauna a známe parky vo Vaslui,
- intenzívna ťažba hnedého uhlia v mladom meste Velenje, dôležitom priemyselnom centre naprojektovanom ako mesto záhrad.

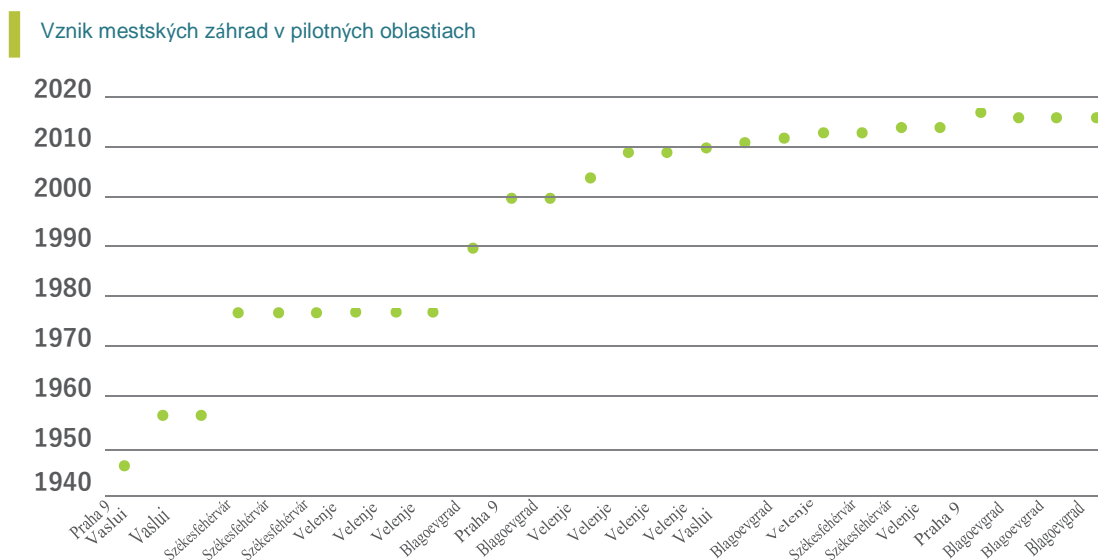
Prvky mestského a prímestského poľnohospodárstva v pilotných oblastiach

Úlohu mestského poľnohospodárstva možno v prvom rade spozorovať pri skúmaní **miestneho strategického a legislatívneho rámca**. Z tohto pohľadu sa môžu všetci partneri oprieť aspoň o jeden miestny dokument spojený s mestským poľnohospodárstvom. Väčšina dokumentov sa však mestským poľnohospodárstvom nezaobera priamo. Ide napríklad o priestorové plány alebo stratégie rozvoja, ktoré sa tejto témy zvyčajne nepriamo dotýkajú tým, že zdôrazňujú všeobecnejšie oblasti, ako je napríklad poľnohospodárska pôda alebo zelené plochy v rámci používania pôdy, výroba jedla a sebestačnosť. Rozdiel medzi mestským a vidieckym poľnohospodárstvom nie je jasne stanovený. Zriedkavé prípady konkrétnych zmienok mestského poľnohospodárstva možno nájsť vo Velenje, Blagoevgrade a Székesfehérvári.

Vo všetkých pilotných oblastiach sa v súčasnosti nachádza spolu **32 lokalít mestského poľnohospodárstva**. Asi dve tretiny možno zaradiť do širšej kategórie „mestského záhradkárčenia“, posledná tretina patrí k „mestskému farmárčeniu“. Vo väčšine pilotných oblastí možno nájsť mnoho príkladov mestského poľnohospodárstva. Zastúpená je väčšina jeho identifikovaných typov s výnimkou nekonvenčnejších typov, akými sú terapeutické a experimentálne farmy. Zistilo sa, že medzi najbežnejšie typy mestského poľnohospodárstva patria záhradkárske osady, vzdelávacie záhrady, farmy na voľný čas a miestne potraviny + farmy.

Mestské poľnohospodárstvo nie je v podunajskej oblasti novým fenoménom, avšak v poslednom desaťročí možno zreteľne vidieť nový impulz. Z historického hľadiska je prvou lokalitou mestského poľnohospodárstva v pilotných oblastiach Záhradkařská kolonie v mestskej časti Praha 9 (1945). Odvtedy môžeme rozlišovať dve obdobia vo vývoji mestského poľnohospodárstva. Staršie lokality mestského poľnohospodárstva vznikli vo Vaslui po druhej svetovej vojne, v Székesfehérvári na konci 60. rokov 20. storočia a vo Velenje v 70. rokoch 20. storočia. Vo všetkých troch mestách je ich vznik spojený so socialistickým kontextom. Po páde socializmu zaznamenalo mestské poľnohospodárstvo stagnáciu, ktorá trvala až do začiatku nového milénia. Od roku 2000 možno vo väčšine pilotných oblastí badať čerstvú a silnejšiu vlnu nových projektov mestského poľnohospodárstva a tento trend naďalej pretrvávajú.

Pri nových projektoch mestského poľnohospodárstva je spolupráca viacerých aktérov bežnejšia ako pri tých starších. Pokiaľ ide o vlastnícke štruktúry, prevláda vlastníctvo samosprávy. Vo forme mestského poľnohospodárstva sa najviac obrába pôda, ktorej účel sa mení, a lúky. Na tieto miesta sa možno dostať na bicykli alebo osobným autom, niekedy aj verejnou dopravou či pešo. Viac než polovica lokalít mestského poľnohospodárstva je verejne dostupná, pričom väčšina je vybavená väčšími či menšími zariadeniami priamo na pozemku.

Participatívne plánovanie v pilotných oblastiach

Úspešná implementácia participatívneho prístupu nie je jednoduchou úlohou. Zabezpečiť, aby sa **participácia stala integrálnou súčasťou každého procesu plánovania, si zvyčajne vyžaduje veľa času a úsilia**. Štyri samosprávy (s výnimkou Székesfehérváru) už implementovali proces participatívneho plánovania a v dvoch prípadoch s ním mali pozitívne skúsenosti.

Práca v skupine počas nadnárodného tréningu v Mníchove

Vo všetkých pilotných oblastiach s výnimkou Prahy 9, ktorá má v právomoci iba plánovanie v štvrti (strategické plánovanie riadi hlavné mesto Praha), môžu miestne komunity participovať na plánovaní mestských strategických dokumentov a byť jeho súčasťou. Zdá sa, že z tohto hľadiska nie je medzi samosprávami veľký rozdiel. Samosprávy sa líšia skôr nástrojmi, ktoré využívajú na zapojenie komunity. Najbežnejšími nástrojmi (využívajú ich 4 samosprávy) sú semináre, osobné stretnutia a webové platformy. Za nimi nasledujú sociálne médiá a konzultačné prieskumy (využívajú ich 3 samosprávy). Zraniteľné skupiny sú vo všeobecnosti zapojené do plánovania v menšom rozsahu – ich začlenenie bolo zaznamenané v Blagoevgrade, Velenje a Vaslui.

Iba v Blagoevgrade sa však na zraniteľné skupiny zameriavajú (a definujú ich) konkrétnejšie – pre každú skupinu sa organizuje špeciálny seminár alebo živé laboratórium. Zapojenie komunity do plánovania v štvrti je v pilotných oblastiach podobné ako na úrovni strategického plánovania samosprávneho celku.

Rozhodovací proces vo všetkých samosprávach smeruje predovšetkým zhora nadol, čo znamená, že aktivity začína samospráva s cieľom priamo zapojiť miestne komunity do ich implementácie.

Hoci iniciatívy miestnych ľudí v niektorých prípadoch podporujú a povzbudzujú zmeny schválené samosprávou, ani jedna zo samospráv nevyužíva spoločné riadenie, v ktorom by boli miestne komunity a samosprávne orgány **rovnocennými partnermi**.

Komunita nikde nie je priamo zapojená do riadenia mestskej poľnohospodárskej pôdy vlastnenej samosprávou.

Sociálne začlenenie v pilotných oblastiach

Prostredníctvom mestského poľnohospodárstva možno riešiť viaceré rozmery sociálneho vylúčenia, a to výrobu, spotrebu, sociálnu interakciu a politické zapojenie. Aktivity poskytujú aj možnosť mnohých foriem **sociálnej interakcie**.

Mestské poľnohospodárstvo v Blagoevgrade

Zraniteľné skupiny určené ako najrelevantnejšie v oblastiach, odkiaľ pochádzajú partneri projektu, sú starší ľudia, za nimi nasledujú nezamestnaní a ľudia s nízkym príjmom. Niektoré zraniteľné skupiny sú už zapojené do záhradkárčenia, a to predovšetkým v rodinných záhradách. V podunajskej oblasti navyše existujú viaceré formy podnikov a mechanizmov, ktoré zamestnávajú alebo podporujú zamestnávanie zraniteľných skupín. Zraniteľné skupiny sú tiež zapojené do vzdelávania, či už v špecializovanej, alebo bežnej forme. Okrem formálneho vzdelávania sa môžu zapojiť aj do ďalších vzdelávacích programov. Niektoré zraniteľné skupiny spĺňajú podmienky na získanie sociálnych transferov, ako aj dodatkovej pomoci v prípade núdze. Okrem samospráv s nimi pracujú aj niektoré miestne, národné a nadnárodné mimovládne organizácie alebo združenia.

Aktivity poskytujú aj možnosť mnohých foriem sociálnej interakcie. Zraniteľné skupiny určené ako najrelevantnejšie v oblastiach, odkiaľ pochádzajú partneri projektu, sú starší ľudia, za nimi nasledujú nezamestnaní a ľudia s nízkym príjmom. Niektoré zraniteľné skupiny sú už zapojené do záhradkárčenia, a to predovšetkým v rodinných záhradách. V podunajskej oblasti navyše existujú viaceré formy podnikov a mechanizmov, ktoré zamestnávajú alebo podporujú zamestnávanie zraniteľných skupín. Zraniteľné skupiny sú tiež zapojené do vzdelávania, či už v špecializovanej, alebo bežnej forme. Okrem formálneho vzdelávania sa môžu zapojiť aj do ďalších vzdelávacích programov. Niektoré zraniteľné skupiny spĺňajú podmienky na získanie sociálnych transferov, ako aj dodatkovej pomoci v prípade núdze. Okrem samospráv s nimi pracujú aj niektoré miestne, národné a nadnárodné mimovládne organizácie alebo združenia. Sociálne začlenenie podporuje aj legislatíva a miestne stratégie.

Udržateľný mestský rozvoj

Mestské poľnohospodárstvo výrazne podporuje udržateľný mestský rozvoj. Všetci partneri majú aspoň jeden miestny dokument, ktorý presadzuje udržateľnosť, paradigma udržateľného rozvoja však bola naplno prijatá iba vo Velenje a Székesfehérvári. Mestské poľnohospodárstvo ako jeden z nástrojov na **dosiahnutie väčšej udržateľnosti** bolo zavedené iba v druhom z týchto miest.

Vnútroná záhrada v centre dennej starostlivosti v Blagoevgrade

Z hospodárskeho hľadiska je rozvoj mestského záhradkárčenia viac-menej v plienkach. Odhadovaný počet obyvateľov zapojených do mestského záhradkárčenia je vo väčšine prípadov menej ako 1 % z celkového počtu. Môžeme predpokladať, že skutočný počet ľudí, ktorí sa zaoberajú mestským záhradkárčením, je ďaleko väčší, najmä ak vezmeme do úvahy aj rodinné záhrady. V Blagoevgrade, Velenje, Vaslui a Prahe 9 je integrácia do miestneho hospodárstva zabezpečená prostredníctvom trhov pod holým nebom, ktoré sa konajú zvyčajne raz týždenne.

Zo sociálneho hľadiska je mestské záhradkárčenie v pilotných oblastiach rozvinutejšie. V pilotných oblastiach vynikajú dva príklady využitia mestského záhradkárčenia ako vyučovacej metódy: Centrum dennej starostlivosti o deti s postihnutím „Zornitsa“ a Prírodná škola Tvoriltsi pre všetky deti, ktoré sa obe nachádzajú v meste Blagoevgrad. Podobný príklad možno nájsť v meste Velenje, kde bolo v základných školách vytvorených sedem vzdelávacích parkov s reflektormi.

Iba veľmi málo poľnohospodárskych aktivít sa zaoberá environmentálnym aspektom udržateľnosti, aj napriek všeobecnej informovanosti partnerov projektu o environmentálnom potenciáli mestského záhradkárčenia. V praxi bola podpora princípov ekologického záhradkárčenia zaznamenaná iba vo Velenje a v Székesfehérvári. Z hľadiska odpadového hospodárstva sme osvedčené postupy zaznamenali iba vo Velenje, kde miestna komunita organizuje recykláciu odpadu v záhradkárskych osadách a využíva ju ako možnosť založiť komposty.

Informačná tabuľa v Kunta Kinte záhradách vo Velenje

Testovanie spoločnej metodiky participatívneho mestského poľnohospodárstva

Nela Halilović

Cieľom pilotných aktivít bolo otestovať **spoločnú metodiku participatívneho mestského poľnohospodárstva**, ktorú partneri vytvorili v skoršom štádiu projektu. Teritoriálni partneri vytvorili miestne partnerstvá, hlavnou úlohou ktorých bola tvorba a implementácia akčných plánov. V piatich pilotných oblastiach – v Blagoevgrade (Bulharsko), Prahe (Česká republika), Székesfehérvári (Maďarsko), Vaslui (Rumunsko) a Velenje (Slovinsko) partneri pri tvorbe akčných plánov využili participatívny a inkluzívny prístup. Vďaka inkluzívnemu prístupu spojili orgány verejnej správy a osoby, ktorým hrozí vylúčenie, a tým prepojili dva prístupy – zhora nadol a zdola nahor.

Cieľom vytvorených akčných plánov bolo predstaviť nový model participatívnej správy a **založiť novú mestskú/prímestskú záhradu alebo**

spravovať existujúcu pomocou aktívneho zapojenia a spolupráce cieľových skupín. Komunity, ktorým hrozí vylúčenie, boli aktívne zapojené do procesu akčného plánovania. Navrhovali nové modely sociálneho a hospodárskeho zapojenia (napr. rekreácia a komunitná výstavba, sociálne podniky, produkcia regionálneho jedla a zásobovanie reštaurácií, priestor na vzdelávanie, komunikáciu a/alebo kritiku, alternatívne využitie verejných priestranstiev atď.) v súlade so strategickou orientáciou svojho mesta.

Líder aktivity mesto Velenje pripravilo vzorový akčný plán podľa Smerníc pre rozvoj a implementáciu akčného plánu, ktorý bol po celý čas základom pre prípravu akčných plánov. Každý z partnerov realizoval aspoň tri participatívne semináre. Akčné plánovanie bolo neustále podporované strategickými partnermi prostredníctvom inovatívneho projektu tútorovania. Každý akčný plán musel obsahovať tieto kroky:

Fáza nula:

Príprava prvého návrhu akčného plánu

Každý partner musel usporiadať prvé interné stretnutie so zástupcami miestneho partnerstva zamerané na prípravu prvého návrhu akčného plánu. Na stretnutí diskutovali o budúcich krokoch v rámci implementácie jednotlivých fáz v súlade s ich charakteristikami. Hovorili o úlohách, metódach a časovom harmonograme s termínmi pre jednotlivé fázy.

Fáza jedna:

Diagnostika

Všetci teritoriálni partneri zhromaždili informácie o aktuálnej situácii spojené s implementáciou pilotných aktivít v ich oblasti. Okrem prísne štatistických údajov pripojili aj výsledky hodnotiacich dotazníkov. Skontrolovali a vyhodnotili rámcové podmienky a plánované zlepšenie politických nástrojov (napr. nová právna úprava, aktualizovaný priestorový plán). Spomedzi metód odporúčaných v smerniciach si vybrali tie, ktoré najlepšie zodpovedali podmienkam organizácie seminárov.

Fáza dva:

Vytváranie nápadov

Táto fáza bola venovaná výmene nápadov, vedomostí a očakávaní, aby si účastníci mohli vybrať z viacerých možností. Vytváranie nápadov predstavuje dočasnú fázu medzi problémami a riešeniami a možno ho chápať ako komplexnú analýzu. V rámci tvorby nápadov partneri spolu so zástupcami miestnych partnerov vyzvali na diskusiu o pilote ďalšie zainteresované strany na miestnej úrovni, ktoré pracujú so zraniteľnými skupinami. Cieľom seminára bolo prezentovať analýzu a zvýšiť informovanosť o probléme, ktoré by sa mal vyriešiť implementáciou pilotných aktivít.

Fáza tri:

Prototyping

Fáza vytvárania projektov sa zameriavala na získavanie spätnej väzby od budúcich používateľov, kým boli pilotné aktivity stále iba vo fáze plánovania. To sa podarilo vďaka dvom nasledujúcim (a všetkým ostatným) seminárom s cieľovými skupinami – budúcimi používateľmi mestských záhrad. Počas seminára účastníci vytvorili konkrétny plán, ktorý zahŕňal mikrolokáciu, návrh atď. loka-

lity mestského poľnohospodárstva. Každý z partnerov si na účely seminára vybral metódu, ktorá najlepšie zodpovedala miestnym podmienkam.

Fáza štyri:

Monitorovanie, škálovanie a šírenie informácií

Cieľom štvrtej fázy bolo naplánovať budúcnosť pilotných aktivít. Aby sa v jednotlivých oblastiach zabezpečila úspešná implementácia pilotných aktivít, je dôležité naplánovať pravidelné aktivity, určiť zodpovedný personál a nástroje, ktoré budú monitorovať pokrok. To má význam aj z hľadiska škálovania. Účastníci sa pokúsili predpovedať vplyv iných projektov.

Fáza päť:

Systémová zmena

V neposlednom rade treba spomenúť systémovú zmenu, nekonečnú fázu, v ktorej musia partneri premýšľať o ponaučeníach a o možnostiach zmeny systému prostredníctvom vedomostí získaných počas akčného plánovania a implementácie pilotných aktivít. Mestské poľnohospodárstvo by nemalo končiť mestskými záhradami, ale zmenou pozície ich používateľov v sociálnom systéme.

V rámci akčného plánovania teritoriálni **partneri zorganizovali aspoň tri participatívne semináre** a na základe výsledkov týchto seminárov vytvorili miestny akčný plán, ktorý bol výsledkom intenzívnej spolupráce so zainteresovanými stranami. Jednotlivé akčné plány sa líšia v závislosti od podmienok v danej pilotnej oblasti a sú napísané v miestnom jazyku. **Tvorba akčných plánov predstavuje jadro pilotných aktivít**, keďže orgány verejnej správy dokázali využiť vedomosti získané v nadnárodnom vzdelávacom prostredí a komunity, ktorým hrozí vylúčenie, zároveň mohli zdôrazniť a realizovať svoje nápady prostredníctvom práce na miestnych projektoch mestského poľnohospodárstva. Pilotné aktivity prispeli k sociálno-hospodárskemu začleneniu zraniteľných a okrajových skupín a k lepšiemu mestskému prostrediu, čo sú špecifické ciele tohto projektu.

Komunitná záhrada Paletka, Praha 9, Česká republika

Barbora Kvačková

Praha 9 mala jedinečnú príležitosť založiť komunitnú záhradu, pričom hlavným cieľom bolo **stabilizovať a posilniť postavenie cieľovej zraniteľnej skupiny**: matiek s deťmi. Jednotlivé fázy implementácie projektového akčného plánu sa líšili. V tomto prípade nedošlo vo fáze analýzy, vytvárania nápadov, vytvárania prototypov a monitorovania k nijakým závažným problémom, spolupráca so zraniteľnými skupinami a miestnymi partnerstvami bola zväčša jednoduchá a projektovému tímu sa podarilo vytvoriť hodnotný výsledok. Implementácia fázy škálovania a systémovej zmeny však bola oveľa komplikovanejšia. Tieto fázy boli v danom prípade spojené s mnohými experimentami a neistotou. V tejto chvíli je ťažké zhodnotiť výsledky posledných dvoch fáz, pretože ide o výsledky pomerne dlhodobého charakteru.

Cieľovou skupinou alebo inými slovami zraniteľnou skupinou **sú najmä slobodné matky s deťmi**. Boli vybrané, pretože táto skupina má v mestskej časti Praha 9 významné zastúpenie, v nádeji, že komunitná záhrada prinesie novú možnosť posilnenia a zjednotenia jej príslušníkov. Komunitná záhrada je vynikajúcim miestom na trávenie času, možné vzdelávanie a zoznamovanie sa s novými ľuďmi, ktorí majú podobné problémy a potreby, pretože zelené miesto s vylúčením dopravy poskytuje bezpečie pre sociálnu interakciu. Predsa len je tu však možnosť **rozšíriť cieľovú skupinu a zapojiť aj starších ľudí z neďalekého domova dôchodcov, ako aj deti z materskej školy v susedstve**, ktoré sa môžu učiť o pestovaní potravín.

Do pilotných aktivít boli zapojené viaceré zainteresované strany, teda všetci ľudia, ktorí sa nejakým spôsobom zúčastňujú na projekte. Okrem zraniteľných skupín popísaných vyššie počas projektu vznikli významné partnerstvá. Príkladom je partnerstvo s mimovládnu organizáciou Kokoza, novou organizáciou zameranou na vytvorenie siete komunitných záhrad v celej Českej republike, ktorá bola oslovená pre svoje know-how a možnosti škálovania.

Fungujúca spolupráca vznikla aj s rodinným centrom Knoflík, ktoré už malo vytvorenú rozsiahlu sieť obyvateľov Prahy 9, najmä matiek s deťmi, ale nevedelo poskytnúť príležitosť tráviť voľný čas vonku a pestovať rozličné rastliny. Projektový tím mal výborné vzťahy aj s **materskou školou Pod Krocínkou**, ktorá sa príhodne nachádza hneď vedľa komunitnej záhrady. Deti dostali možnosť učiť sa vonku o sadení semien, polievaní, pestovaní a zbieraní úrody alebo o potravinovom reťazci.

Využitím odporúčaných metód sa zistilo, že na podporu vybranej zraniteľnej skupiny bude najvhodnejším typom projektu mestského poľnohospodárstva **komunitná záhrada**. Vytvorenie záhrady si vyžadovalo **miesto, kde by sa zraniteľná skupina cítila spokojne, bezpečne a mohla by tráviť čas s ľuďmi, ktorí majú rovnaké záujmy a sociálne postavenie/potreby**. Komunitná záhrada by mala poskytovať aj priestor na vzdelávanie a rozširovanie vedomostí a zručností. Záhrada tiež mala byť miestom, kde by si zraniteľná skupina mohla vytvoriť sieť a prirodzene vybudovať komunitu.

Seminár pre verejnosť – Moodboard aktivity (materská škola Pod Krocínkou)

Počas akčného plánovania sa uskutočnilo viacero seminárov, kde sa implementovali viaceré aktivity a prítomnosť zástupcov rozličných zainteresovaných strán sa využila na lepšie porozumenie potrebám konkrétnej skupiny. Najzaujímavejšou časťou plánovania bolo vytváranie **prototypu záhrady v skupinách, ktoré na vizualizáciu očakávaní využívali rozličné materiály**. Následne sa skupiny vymenili, hodnotili a posudzovali návrhy záhrady inej skupiny. Vyšlo najavo, že predstavy a potreby skupín sú dosť podobné.

Medzi najväčšie výzvy patrilo zlepšenie **komunikácie medzi občanmi Prahy 9 a orgánmi mestskej časti**. Za najväčší úspech možno považovať ochotu zástupcov mestskej časti zúčastňovať sa na verejných seminároch a rastúce množstvo úspešných verejných stretnutí. Neznamená to však, že mestská časť odrazu dosiahla systémovú zmenu. K zmene dôjde veľmi pomaly a ovplyvní to aj správu samotnej mestskej časti. Zástupcovia mestskej časti zatiaľ hodnotia komunitnú záhradu ako dobrý projekt a sú pripravení ju v budúcnosti podporovať.

Podujatie pri ovorení komunitnej záhrady Paletka

Medzi najväčšie výzvy patrilo zlepšenie komunikácie medzi občanmi Prahy 9 a orgánmi mestskej časti. Za najväčší úspech možno považovať ochotu zástupcov mestskej časti zúčastňovať sa na verejných seminároch a rastúce množstvo úspešných verejných stretnutí. Neznamená to však, že mestská časť odrazu dosiahla systémovú zmenu. K zmene dôjde veľmi pomaly a ovplyvní to aj správu samotnej mestskej časti. Zástupcovia mestskej časti zatiaľ hodnotia komunitnú záhradu ako dobrý projekt a sú pripravení ju v budúcnosti podporovať. Založenie dobre fungujúcej komunitnej záhrady bolo úspešné. Väčšina vlastníkov záhradných záhonov patrí k zraniteľnej skupine. Zapojené boli aj deti z materskej školy a jeden zo záhonov patrí tiež domovu dôchodcov. Tým by sa malo posilniť začlenenie starších ľudí do spoločnosti. Záhrada sa navyše úspešne zúčastnila celopražského podujatia (Zažiť mesto jinak) s cieľom zvyšovať informovanosť. Plánuje sa, že koordinátori záhrady budú pokračovať v škálovaní a vytváraní siete. Jedným z hlavných úspechov je uspokojivá komunikácia medzi členmi zraniteľnej skupiny a zástupcami mestskej časti na viacerých verejných stretnutiach – sú na dobrej ceste k ďalšej komunikácii. Prostredníctvom tohto vzťahu si budujú dôveru a vzájomné porozumenie.

Pri zakladaní komunitnej záhrady je najvýznamnejším predpokladom podpora na úrovni samosprávy. Táto podpora (najmä pozemková, právna) predstavuje nevyhnutný základ pre vytvorenie záhrady. Ďalším veľmi dôležitým predpokladom efektívneho štartu je vytvorenie spolupráce medzi subjektami z rozličných oblastí, ktoré komunite pomáhajú a podporujú ju. S viacerými partnermi je jednoduchšie komunitnú záhradu vytvoriť a ďalej ju rozvíjať. Pri zakladaní komunitnej záhrady sa zistilo, že nevyhnutne treba nájsť členov zraniteľnej skupiny/cieľovej skupiny, ktorý prevezmú zodpovednosť a budú komunitnú záhradu spoločne riadiť. Je dôležité, aby mali konkrétni členovia predstavu o zodpovednosti za úspešne riadenie záhrady a videli sa ako lídri skupiny.

Vytvorenie mestských záhrad v slovinskom Velenje

Nela Halilović

Akčný plán vytvorenia mestských záhrad v meste Velenje vznikol v auguste 2018 ako súčasť dokumentu s názvom Zmena mesta prostredníctvom mestského poľnohospodárstva – Akčný plán na vytvorenie komunitnej záhrady. **Cieľom akčného plánu bolo vytvorenie komunitnej záhrady na základe želaní jej budúcich používateľov** – zraniteľných sociálnych skupín – v rámci participatívneho prístupu. Pri implementácii boli dodržiavané smernice akčného plánovania, ktoré boli vytvorené v rámci projektu.

Na úplnom začiatku akčného plánovania vzniklo **miestne partnerstvo** s dvoma miestnymi organizáciami, ktoré vo Velenje pracujú s okrajovými skupinami – Univerzitou celoživotného vzdelávania a Združením priateľov mládeže, ako aj s externými odborníkmi v oblasti krajinskej architektúry. Bol pripravený rozvrh implementácie každej fázy prípravy akčných plánov, s jednotlivými krokmi a úlohami partnerov. Všetky tri organizácie zozbierali **potrebné údaje o mestskom záhradkárčení, situácii v sociálnej oblasti a aktuálnom modeli správy** vo Velenje v oblasti priestorového plánovania. Spoločne pripravili stručný opis aktuálneho stavu v meste.

Po vykonaní analýzy sa uskutočnil prvý seminár so zástupcami organizácií, ktoré vo Velenje pracujú so zraniteľnými skupinami – Združenia priateľov mládeže, Centra mládeže, Univerzity celoživotného vzdelávania, materskej školy, Centra domácej starostlivosti o starších ľudí, Centra pre ľudí bez domova, Združenia pre ľudí s ťažkosťami v psychickom vývine atď. Prvá, teoretická časť bola zameraná na prezentáciu výsledkov analýzy tém, na ktoré sa projekt zameriava – sú nimi záhradkárčenie, udržateľný rozvoj, sociálne podmienky a prístup participatívneho plánovania. Taktiež boli predstavené **osvedčené postupy** v daných oblastiach.

Cieľom druhej časti seminára bolo vytváranie nápadov, ktoré je prechodnou fázou medzi problémami a riešeniami. Účastníci rozhodli, ktoré metódy sa využijú na zapojenie zraniteľných skupín do záhradkárčenia. Vďaka diskusiám získal projektový tím prehľad o ich názoroch na mestské záhradkárčenie ako na metódu zapojenia sociálne zraniteľných do rozhodovania a priestorového plánovania, ktorej cieľom je dosiahnuť udržateľný rozvoj.

Vytváranie mapy nápadov s dôvodmi participovať v mestskom poľnohospodárstve

Vo fáze vytvárania prototypov sa uskutočnili tri semináre so zraniteľnými skupinami, ktoré budú budúcimi používateľmi mestských záhrad, zamerané na vytvorenie konkrétneho plánu budúcich komunitných záhrad. Všetky semináre prebiehali neformálne a **bez prísnych formalít**, aby sa **účastníci cítili pohodlne a ľahšie sa zapájali**. Na prvom seminári projektový tím diskutoval s imigrantmi o ich vysnívanej záhrade a o tom, aké rastliny by zasadili. Okrem zistenia ich potrieb účastníkov naučili aj niekoľko nových slovinských slov. Na druhom seminári boli v medzigeneračných skupinách vytvorené modely „vysnívaných záhrad“. Počas tretieho seminára účastníci postavili záhrady vonku, čím vznikla mikrolokality komunitnej záhrady. Projektový tím sa rozprával s viac než 150 obyvateľmi, imigrantmi, deťmi, mladými, staršími ľuďmi atď., čo predstavovalo jeden z najvýznamnejších krokov v procese vzniku nových mestských záhrad.

Medzigeneračné participatívne plánovanie komunitnej záhrady

Prvý plán, podľa ktorého sa mali vybudovať dve väčšie komunitné záhrady, bol prispôsobený potrebám účastníkov. Spoločne rozhodli, že jedna veľká komunitná záhrada bude vytvorená pred budovou jedného z miestnych partnerov Združenia priateľov mládeže vo Velenje a jedna akoby rozptýlená záhrada s vyvýšenými záhonmi pred budovami rozličných organizácií sa vybuduje pre ich vlastné potreby. Išlo o miestnu materskú školu vo Velenje, Centrum domácej starostlivosti o starších ľudí a školu pre deti so špeciálnymi potrebami. Mesto sa navyše pokúsi získať semená, nové vybavenie a pod. pre organizácie, ktoré už záhradu majú – centrum pre ľudí bez domova a centrum mládeže. Okrem seminárov sa uskutočnili aj **ďalšie stretnutia** so zainteresovanými stranami s cieľom získať lepší prehľad o ich práci. Pre tieto subjekty sa **vytvoria záhrady v závislosti od ich potrieb**, pre niektoré napríklad bylinkové záhrady, pre iné zeleninové a kvetinové záhrady. Spoločne so zraniteľnými skupinami a odborníkmi sa rozhodlo o mikrolokalitách a ďalších administratívnych otázkach, napr. o budúcom riadení záhrad a ich vlastníctve, aby sa zabezpečila existencia záhrad aj po ukončení projektu.

Po každom seminári bola vypracovaná správa s analýzou výsledkov. Správa obsahovala všeobecné údaje – počet účastníkov, využité metódy a výsledky, ako aj hodnotenie zrealizované počas seminára. Projektový tím vzal tieto informácie do úvahy pri plánovaní ďalšieho seminára.

Jediným záporom bolo, že k realizácii nápadov nedošlo hneď po ich naplánovaní, keď bola motivácia účastníkov najvyššia. Projektový tím zostane v kontakte so zraniteľnými skupinami a pred oficiálnym otvorením záhrad 22. apríla 2019, teda na Svetový deň Zeme, si každá organizácia spolu s odborníkmi v danej oblasti zasadí vlastné rastliny. **Projekt bol propagovaný** a do úvahy sa vzala podniková identita výsledkov, čo bude vidno nielen v záhradách, ale aj v domovoch mnohých obyvateľov, ktorí majú kalendár sadenia a vytvoria „mestskú záhradu na balkóne“. Po vynaložení veľkého úsilia pilot vo Velenje splnil ciele projektu, ktorými boli: zlepšenie verejných inštitucionálnych kapacít, zvýšenie sociálno-ekonomického začlenenia zraniteľných/okrajových skupín a podpora ekologického mestského rozvoja prostredníctvom nových foriem mestského poľnohospodárstva.

Zainteresované strany, subjekty s rozhodovacími právomocami a odborníci – **všetci sa naučili množstvo nových informácií a metód**, najmä pokiaľ ide o podporu zapojenia obyvateľov do rozhodovacích procesov. Obyvatelia boli na druhej strane povzbudení, aby boli v týchto procesoch aktívni. V rámci mesta boli vytvorené kapacity a napriek tomu, že sa mesto snažilo implementovať prístup participatívneho plánovania už roky, s vedomosťami získanými pri realizácii projektu ho vylepšia

Komunitná a vzdelávacia záhrada pre študentov s poruchami učenia a správania v maďarskom Székesfehérvári

Máté Szalók and Csaba Bende

Maďarskú pilotnú aktivitu v Székesfehérvári implementovala Ústredná agentúra Zadunajska pre regionálne inovácie (Central Transdanubian Regional Innovation Agency, CTRIA). Mesto s bohatou históriou je v súčasnosti centrom Belehradskej župy a hospodárskym centrom okolitých oblastí. Vďaka hospodárskej prosperite sa mesto rýchlo rozvíja. Významnú úlohu v tom zohrávajú orgány miestnej samosprávy.

Z predchádzajúcich výskumov projektu vyplýva, že v Székesfehérvári sú **isté pokusy zapojiť občanov do rozhodovania**, ktoré sa však nezakladajú na komplexnej stratégii a len zriedka sú zamerané na konkrétnu cieľovú skupinu, ako napríklad zraniteľné a okrajové osoby. V meste existuje mestské poľnohospodárstvo, nie je však priamo súčasťou stratégií mestského plánovania a len zriedka sa vníma ako nástroj sociálneho a hospodárskeho začlenenia. Cieľom maďarského pilota je otestovať v Székesfehérvári metodiku participatívneho mestského poľnohospodárstva projektu AgriGo4Cities so **zapojením širokej škály cieľových skupín, a tak vytvoriť model pre subjekty s rozhodovacími právomocami a iné zainteresované strany**.

Maďarskí partneri v Székesfehérvári spolupracovali pri realizácii pilotných aktivít so Špeciálnou školou Jánosa Aránya. Ide o strednú školu, ktorá ponúka viacero programov odborného vzdelávania pre deti s poruchami učenia a správania. Niektoré z nich priamo či nepriamo súvisia s mestským poľnohospodárstvom, napríklad programy pre záhradkárov, kvetinárov či personál v kuchyni. Miestni partneri najprv identifikovali potreby školy a zladili ich s možnosťami projektu. Následne sa rozhodli **vytvoriť komunitnú a vzdelávacia záhrada, ktorú bude možné využiť v rámci každodenného vyučovania, ale bude tiež slúžiť aj ako miesto** stretávania študentov školy. Dôležitým krokom, ktorý predchádzal spusteniu pilotnej aktivity,

bolo nadnárodné školenie v Mníchove. Účasť niekoľkých zástupcov miestnych partnerov bola veľmi užitočná a efektívna, pretože mohli pomôcť vo fáze plánovania pilota.

Pri implementácii pilotných aktivít CTRIA postupovala v súlade so smernicami AgriGo4Cities a na základe nich zorganizovala tri semináre zamerané na plánovanie záhrady. Na prvom seminári sa zástupcovia školy, členovia mestskej rady, zástupcovia mestskej údržby a mimovládnych organizácií spojili, aby rozvinuli spoločnú víziu a rozobrali ďalšie kroky v rámci pilotnej aktivity, najmä spôsob zapojenia študentov.

Príprava prototypu záhrady

Na druhý seminár pozvala CTRIA okrem zástupcov partnerských organizácií aj študentov, ktorí sú konečnými používateľmi záhrady a príjemcami výhod. V prvej fáze sa lídri seminára **pokúsili vytvoriť priateľské prostredie** prostredníctvom krátkej a farebnej prezentácie o komunitných a vzdelávacích záhradách. Potom sa študenti rozdelili do skupín a spolu s pozvanými zainteresovanými stranami spolupracovali na **príprave prototypu** dokonalej mestskej záhrady. Na tento účel im boli poskytnuté rozličné kreatívne materiály (farebné papiere, nálepky atď.). **Kreatívny seminár** bol úspešný, účastníci si užili spoluprácu a vytvorili prototypy záhrad, ktoré navrhli študenti.

V rámci tretieho seminára CTRIA zorganizovala pre účastníkov krátku prehliadku jednej z dvoch komunitných zá-

hrad v Székesfehérvári. Cieľom tejto aktivity bolo, aby si účastníci vyskúšali záhradkárčenie a prácu záhradkára, a tak dostali nové nápady v súvislosti so správou komunitnej a vzdelávacej záhrady, ktorá bola založená v ďalších fázach projektu.

Konečné usporiadanie záhrady a plán založenia vychádzali z výsledkov seminárov. Nemožno opomenúť, že pri vytváraní záhrady bol zdôrazňovaný participatívny prístup. Zapojení študenti a ďalšie **zainteresované strany spoločne s projektovým tímom vybuodovali záhradu**. Išlo o skvelú príležitosť **posilniť záväzok** účastníkov projektu. Spolupráca bola v projekte kľúčová. V tomto duchu darovali materiál na vybudovanie záhrady miestne spoločnosti.

Spoločnými silami malej komunity sa podarilo vzdelávaciu záhradu vybudovať za jeden deň. Na oslavu úspešnej realizácie projektu a šírenie výsledkov CTRIA zorganizovala otvárací deň v záhrade, kam bol pozvaný každý, kto sa podieľal na plánovaní a realizácii. Okrem nich CTRIA pozvala aj miestne médiá a študentov z iných škôl v Székesfehérvári.

Niekoľko mesiacov po vybudovaní záhrady uskutočnil projektový tím medzi študentmi krátky prieskum. Z neho vyplynulo, že študentom sa plánovanie a výstavba záhrady páčili.

Počas školských dní ju navštevujú, starajú sa o ňu, dokonca v nej prebiehajú aj vyučovacie hodiny. Udržiavať kontakt s cieľovými skupinami v období po založení záhrady je dôležité, pretože to prispieva k zachovaniu aktívneho prístupu a umožňuje projektovému tímu **monitorovať dlhodobý vplyv procesu**.

Pilotná aktivita v Székesfehérvári bola úspešným malým projektom, v rámci ktorého bola otestovaná metodika participatívneho mestského poľnohospodárstva projektu AgriGo4Cities. Pilot bol úspešný, získané poznatky možno využiť na podporu **participatívneho plánovania, sociálneho začlenenia a udržateľného mestského rozvoja v meste**. Na jednej strane sa ukázalo, že **metódy participatívneho plánovania** osobitne zamerané na zapojenie zraniteľných skupín sú efektívnym nástrojom mestského plánovania, ktorý možno v budúcnosti využiť najmä v rámci plánovania v štvrti. Na druhej strane možno **príležitosti mestského poľnohospodárstva na zvyšovanie informovanosti spojené s udržateľným mestským rozvojom využiť** na vytvorenie vzdelávacích záhrad na školských dvoroch. Pilotná aktivita AgriGo4Cities bola síce malým projektom, ale možno stavať na jej výsledkoch a tým prispieť k plneniu významnejších spoločenských a environmentálnych cieľov.

Otvorenie záhrady

Záhradkárčenie pre všetkých v Primaria Municipului Vaslui, Rumunsko

Stefan Dudau, Bogdan Ciubotaru and Cristina Dumbravă

Mesto Vaslui sa v rámci akčného plánovania spolieha na predchádzajúce výsledky projektu AgriGo4Cities. Vytvorená koncepcia participatívneho mestského poľnohospodárstva a nadnárodné školenie umožnili projektovému tímu implementovať pilotnú aktivitu, ktorá sa realizovala so zapojením širokej škály zainteresovaných strán: príslušných oddelení samosprávy, sociálnych služieb a poradných rád tvorených mládežou a staršími ľuďmi.

Projektový tím sa zúčastnil na **nadnárodnom školení** v Mníchove, kde bola predstavená podstata akčného plánu. Účastníci navrhli akčný plán, v ktorom sa uvádzal zvolený názov Záhradkárčenie pre všetkých, zoznam zapojených zainteresovaných strán a spôsob ich zapojenia a predpokladaná dĺžka trvania akčného plánu (do dosiahnutia cieľov definovaných v prihláške). Tím pripravil opis aktuálneho stavu mestského poľnohospodárstva vo Vaslui a vybraných cieľových skupín. Určili počiatkové ukazovatele výstupov a naplánovali aktivity, ktoré sa musia zrealizovať na dosiahnutie stanovených cieľov. Zostavili aj zoznam nevyhnutných vstupov, ktoré si vyžaduje proces participatívneho plánovania, akými sú finančné, ľudské a materiálne zdroje. Cieľom akčného plánovania a implementácie pilotnej aktivity bolo:

- zlepšiť inštitucionálne postupy,
- vytvoriť obľúbené miesto na učenie,
- získať a predávať potraviny zraniteľným skupinám,
- vymieňať si vedomosti,
- sociálne začleniť zraniteľné skupiny,
- vytvoriť združenie zraniteľných skupín..

Prvým krokom v rámci pilotnej aktivity bola hĺbková analýza možného vplyvu akčného plánu na cieľové skupiny starších ľudí a detí. Ako sme už poznamenali, mnoho starších ľudí si zachovalo vysokú sebestačnosť, iní si však vyžadujú väčšiu starostlivosť. Keďže starší ľudia už zvyčajne nepracujú, môžu mať finančné problémy. Vo vyššom veku čelia mnohým výzvam, ale pri vstupe do obdobia staroby by si mali zachovať dôstojnosť. Prostredníctvom tohto projektu sa mesto Vaslui usiluje **zachovať a zároveň vrátiť týmto ľuďom dôstojnosť, ktorú si za svoju celoživotnú prácu a nadobudnuté vedomosti zaslúžia.**

Seminár akčného plánovania so staršími ľuďmi

Pokiaľ ide o deti, cieľom pilota je **podporovať rozvoj ich sociálnych zručností** – mali by spoznať hodnoty, získať vedomosti a zručnosti, ktoré im umožnia efektívne komunikovať s inými a budú prínosom pre rodinu, školu a komunitu. Silná kultúrna identita u detí podporuje sebaopoznanie, pocit zapojenia a spolupatričnosti. Kultúrna identita detí sa rozvíja, keď sa učia o vlastných kultúrnych tradíciách a ľudia okolo nich rešpektujú svoje kultúrne hodnoty. Učiť deti, aby rešpektovali a vážili si obmeny a rozdiely medzi kultúrami, je preto veľmi dôležité pre ich sociálny vývin.

Deti patriace k menšinovej kultúrnej skupine sa môžu stretnúť s rozdielmi medzi pravidlami a očakávaniami v škole a tými, na ktoré sú zvyknuté z domu. Odmietanie rozdielov, ignorovanie či minimalizácia kultúrnych tradícií, ktoré deti rozpoznávajú, u nich negatívne ovplyvnia kultúrnu identitu a pocit spolupatričnosti.

Seminár akčného plánovania s deťmi

Mesto Vaslui zapojilo **zainteresované strany a zástupcov spomínaných zraniteľných skupín** a zorganizovalo 3 semináre v Klube dôchodcov Buna Vestire a Dennom centre Bucuria. Tieto dve zariadenia spravuje oddelenie sociálnej pomoci mesta Vaslui. Keďže semináre sa uskutočnili v priestoroch zainteresovaných strán, známe a **príjemné prostredie** uľahčilo zapojenie cieľových skupín. Najvýznamnejším výsledkom seminárov bol záväzok najdôležitejších zainteresovaných strán vo vzťahu k mestskému poľnohospodárstvu. Mali možnosť vidieť prezentáciu podobnej záhrady položiť otázky a prezentovať svoju fiktívnu záhradu. Dozvedeli sa aj informácie o projekte mestského poľnohospodárstva podobnom tomu, ku ktorému mali prispieť.

Počas seminárov vzniklo množstvo nápadov a veľa sa hovorilo o tom, ako by sa v meste Vaslui malo mestské poľnohospodárstvo realizovať. Na zabezpečenie udržateľnosti je dôležité vytvoriť záhradu, ktorá by zodpovedala predstavám cieľových skupín. **Projektový tím sa na všetkých školiacich stretnutiach snažil príjemcov výhod zapojiť teoreticky aj prakticky.** Všetky aktivity boli

realizované v spolupráci s mestom, pričom sa brali do úvahy miestne špecifiká zraniteľných skupín zistené na základe informácií od zainteresovaných strán. Účastníci v skupinách vytvárali akčný plán. Po jeho dokončení potom všetci **členovia skupiny schválili vymedzené ciele.**

Závery boli zhrnuté v akčnom pláne s názvom Záhradkárčenie pre všetkých. Počas seminárov predstavovala pre projektový tím najväčšiu výzvu prezentácia myšlienky mestskej záhrady, ktorá bola mierne teoretická a pre niektoré vekové kategórie ťažko pochopiteľná. Starší účastníci väčšinou vnímali aktivitu ako individuálnu, nie asociatívnu, pretože nie sú zvyknutí pracovať spoločne, ale skôr osamote. Ďalšou výzvou bola odpoveď na otázku, **ako ľudí pohnúť k spoločnej práci zameranej na spoločné, nie individuálne ciele.** So staršími ľuďmi projektový tím viedol interaktívne diskusie a kládol im otázky, aby počas prezentácie myšlienky nestratili záujem. Deťom bola téma prezentovaná v podobe príbehu prispôbeného ich veku a tím im ukázal množstvo obrázkov. Navyše sa ukázalo, že pri takomto pilotnom projekte je veľmi dôležité stanoviť si pravidlá a ak sa majú v záhrade dosiahnuť navrhované výsledky, aktivita musí byť náležite zorganizovaná.

V súčasnosti (február 2019) mestská záhrada zatiaľ nevznikla, ale stane sa tak v nasledujúcich mesiacoch projektu. Už teraz však možno dospieť k dôležitým záverom. Účastníci pilota zo všetkých cieľových skupín (subjekty s rozhodovacou právomocou, zraniteľné skupiny a ďalšie zainteresované strany) získali dôležité zručnosti a zlepšilo sa ich vzájomné porozumenie. Zástupcovia mesta sa dozvedeli nové informácie o participatívnom plánovaní v teórii aj v praxi, čo im umožní zvýšiť kvalitu verejných služieb a kapacity verejných inštitúcií.

Prímestská záhrada pre starších ľudí a deti so špeciálnymi potrebami v bulharskom Blagoevgrade

Simana Markovska

Bulharsko je tradičná vidiecka a poľnohospodárska krajina. Koncepcia **mestského záhradkárčenia je preto pre väčšinu Bulharov nová**, dokonca čudná a osvedčené postupy v tejto oblasti nie sú veľmi bežné. Z toho vychádzalo Združenie juhozápadných samospráv (ZJZS), keď v meste Blagoevgrad spúšťalo miestnu iniciatívu mestského poľnohospodárstva. Ďalším aspektom východiskovej situácie bola **ochota miestnej samosprávy intenzívnejšie zapájať miestnych obyvateľov a rozličné sociálne skupiny do dialógu a spolupracovať** s nimi na budovaní budúcnosti mesta a regiónu. Tretím aspektom bola existencia miestnych zraniteľných skupín so špeciálnymi potrebami. Problémy mnohých z nich rieši mesto v rámci svojej sociálnej politiky, napriek tomu však potrebujú viac pozornosti a starostlivosti.

Za týchto okolností začalo ZJZS na miestnej úrovni uplatňovať prístup projektu AgriGo4Cities, a to tým, že vytvorilo aktuálny obraz **možností mestského poľnohospodárstva, úrovni účasti verejnosti v rozhodovacích procesoch, ako aj potrieb a obmedzení zraniteľných sociálnych skupín**. Združenie nadviazalo kontakt so zástupcami týchto skupín, ich organizáciami (ak existovali), rozličnými špecializovanými inštitúciami a odborníkmi. Pri realizácii pilotnej miestnej iniciatívy v rámci projektu AgriGo4Cities boli vybrané dve špecifické cieľové skupiny: deti so špeciálnymi potrebami a starší ľudia. Na konci roka 2017 oficiálne vzniklo miestne partnerstvo, do ktorého boli zapojení zástupcovia mesta Blagoevgrad, miestna Únia dôchodcov, Centrum dennej starostlivosti o deti s postihnutím Zornitsa a niekoľko miestnych združení a inštitúcií zo súvisiacich oblastí.

Títo partneri v prvej polovici roka 2018 spolupracovali na vytvorení miestneho akčného plánu mestského a prímestského poľnohospodárstva pre pilotnú oblasť Blagoevgrad. Táto spolupráca zahŕňala aj organizáciu

troch nadväzujúcich seminárov a medzi nimi niekoľkých pracovných stretnutí a bola rozdelená do šiestich fáz, ktoré sú spoločné pre všetky pilotné oblasti projektu AgriGo4Cities: ide o diagnózu, vytváranie nápadov, vytváranie prototypov, monitorovanie, škálovanie a systémovú zmenu.

Seminár akčného plánovania zúčastnených strán

Pred začatím plánovania došlo k analýze a posudzovaniu špecifických potrieb a obmedzení vybraných cieľových skupín. **Použili sa metódy obsiahnuté v Smerniciach pre rozvoj a implementáciu akčného plánu**, v častiach „Osobný rozvoj“ a „Jeden deň v živote osoby“. Na prvom seminári v máji 2018 účastníci vytvorili mapu zainteresovaných strán a diskutovali o fyzickom (geografickom) umiestnení a organizácii pilotnej mestskej/prímestskej záhrady v Blagoevgrade. Rozhodli, že pôjde o „kolektívnu“ záhradu, ktorú budú tvoriť dva alebo tri rôzne pozemky v prímestskej oblasti Dabrava a ktorá bude spájať mestské a súkromné vlastníctvo.

Druhý seminár začiatkom júna 2018 sa delil na dve časti, v rámci ktorých dve cieľové skupiny vytvorili prototyp budúcej záhrady. Starší ľudia využili pri hľadaní nápadov pre mestské a prímestské poľnohospodárstvo a širšie zapojenie verejnosti metódy „Lotosový kvet“ a „MoSCoW“, zatiaľ čo deti so špeciálnymi potrebami **kreatívne modelovali vysnívajú mestskú záhradu**. Na treťom seminári na konci júna 2018 účastníci zhrnuli všetky nápady, čo pomohlo miestnym partnerom sformulovať konkrétny akčný plán pilotnej iniciatívy v Blagoevgrade.

Prvé aktivity v rámci implementácie pilota sa realizovali začiatkom jesene 2018. **Bola vytvorená špeciálna značka, ktorá logom „Miestna produkcia z Blagoevgradu“ označuje a propaguje malých poľnohospodárskych výrobcov z blagoevgradskej prímestskej oblasti.** Logo bolo na tlačene na rad propagačných materiálov vrátane špeciálnych nálepiek na trhové stánky, plagátov, značiek, tričiek a klobúkov pre predajcov. 6. októbra 2018 bol vyhlásený špeciálny Trhový deň s mottom „Ochutnajete jeseň v Blagoevgrade“, počas ktorého bola miestna značka otestovaná na mestskom trhu pod holým nebom.

8. októbra 2018 **položili seniory a deti so špeciálnymi potrebami základy pilotnej prímestskej záhrady** v Dabrave.

Na mestskom pozemku zasadili prvé mandľovníky, na neďalekom súkromnom pozemku zasa bylinky a zeleninu vo zvýšených záhonoch. Každé dieťa si mohlo „adoptovať“ svoj strom, ktorý bol potom označený jeho menom. Únia dôchodcov taktiež dostala vlastný strom a záhon. Iniciatívu uzavrel záhradný piknik pre obe cieľové skupiny.

Propagácia oboch podujatí bola zabezpečená najmä s pomocou miestneho rozhlasu a tlačových médií, ako aj webových stránok a sociálnych sietí. ZJZS vytvorilo z tejto lokálnej iniciatívy krátke video, ktoré nahralo na Youtube a zverejnilo v profiloch projektu. **Všetci zúčastnení hodnotia miestnu iniciatívu ako veľký úspech** a aktuálne sa plánujú ďalšie kroky.

Cieľová skupina v záhrade

Máté Szalók

Táto publikácia je výsledkom vzdelávacieho procesu trvajúceho viac než dva roky, počas ktorého jedenásť partnerov z ôsmich krajín spolupracovalo na tvorbe a testovaní metodiky participatívneho mestského poľnohospodárstva. Ich cieľom bolo reagovať na komplikované výzvy a potreby. Partneri sa prostredníctvom začlenenia participatívnych metód do rozhodovacích procesov usilovali zmenšiť priepasť medzi orgánmi verejnej správy a občanmi, pričom sa osobitne sústredili na sociálne skupiny, ktorým hrozí sociálne vylúčenie. Mestské poľnohospodárstvo je navyše nástrojom stimulujuúcim udržateľný mestský rozvoj, ktorý dnes predstavuje kľúčovú otázku mestského plánovania. V tejto publikácii partneri zhrnuli poznatky získané počas implementácie projektu, aby poskytli návod na implementáciu postupov participatívneho mestského poľnohospodárstva.

Výskum a tvorba koncepcie v prvej polovici projektu poskytli kvalitný základ pre pilotné aktivity, ktoré boli zamerané na tvorbu miestnych stratégií riešenia spomínaných mestských výziev. Prieskum v teréne vyhodnotený v správe o predprojektovej efektívnosti participatívneho mestského poľnohospodárstva v pilotných oblastiach určil najdôležitejšie strategické smerovania miestnych politík mestského poľnohospodárstva, ktorými sú:

Poskytovanie pozemkov a finančných prostriedkov na mestské poľnohospodárstvo: Investícia do mestského poľnohospodárstva sa vracia v podobe vyššej spokojnosti občanov, avšak nemožno zabúdať ani na hospodársky a sociálny prínos, najmä pokiaľ ide o zraniteľné skupiny. Samosprávy môžu tieto výhody mestského poľnohospodárstva využiť tak, že prostredníctvom politík využívania mestskej pôdy zabezpečia na účel mestského poľnohospodárstva pozemky a budú ho financovať prostredníctvom malých priamych investícií.

Zvyšovanie povedomia, znalosti a informácie o mestskom poľnohospodárstve: Využívanie sociálnych, hospodárskych a environmentálnych možností mestského poľnohospodárstva je v po-

dunajskej oblasti ešte len v počiatkovej fáze. Preto musia kľúčoví aktéri prijať nezáväznú opatrenia, prostredníctvom ktorých zvýšia povedomie a informovanosť o mestskom poľnohospodárstve, čím uľahčia využitie jeho potenciálu.

Mestské záhrady a farmy ako miesto stretnutí cieľových skupín: Počas prieskumu predprojektovej efektivity participatívneho mestského poľnohospodárstva boli medzi cieľovými skupinami zistené rozdiely vo vnímaní účasti verejnosti, čo prispieva k rozširovaniu priepasti medzi orgánmi verejnej správy a občanmi. Keďže mestské záhrady a farmy fungujú ako miesta stretnutí, prinášajú možnosť organizovať verejné podujatia, ktoré by mohli uľahčiť zapojenie občanov do verejných debát.

Počas implementácie pilotných aktivít partneri získali praktické skúsenosti s participatívnym mestským poľnohospodárstvom, ktoré dopĺňajú strategické poznatky získané výskumom v teréne. Partneri určili, že najdôležitejšími poznatkami a faktormi kľúčovými na dosiahnutie úspechu sú:

Vzdelávanie a rozvoj zručností: ak chceme efektívne spolupracovať, je nevyhnutné učiť sa od iných a o iných. Subjekty s rozhodovacou právomocou, zástupcovia zraniteľných skupín aj občianska sféra by mali byť otvorení novým informáciám o výzvach ostatných a brať ich v procese do úvahy. Vzdelávanie v oblasti nových a inovatívnych metód mestského strategického plánovania navyše umožňuje miestnym samosprávam poskytovať lepšie služby obyvateľom a zvyšovať kvalitu života.

Komunikácia: Ukázalo sa, že komunikácia je kľúčovým faktorom participatívneho procesu. Niektorí partneri uviedli, že jedným z najvýznamnejších výsledkov pilota bola skutočnosť, že samospráva bola do takéhoto procesu zapojená a začala stálu komunikáciu s ostatnými cieľovými skupinami. Nepretržitá komunikácia má veľký význam pre udržanie záujmu účastníkov. Musí sa zvoliť vhodný spôsob komunikácie, ak by sa ukázalo, že osobné stretnutia a semináre zraniteľných a okrajových skupín sú efektívne.

Takisto je potrebné zmeniť prístup a nadobudnúť nové zručnosti. Príslušníci zraniteľných/okrajových skupín by sa mali naučiť vyjadrovať, kým orgány verejnej správy a subjekty s rozhodovacou právomocou by sa mali naučiť počúvať.

Priateľské prostredie: Pri zraniteľných/okrajových skupinách je kľúčové zabezpečiť, aby spoločne pracovali v priateľskom prostredí. Ak sa semináre konajú v ich zariadeniach, kde sa vytvorí priateľské a neformálne prostredie, pomôže im to otvoriť sa a môže to zvýšiť úroveň ich zapojenia.

Prezentácia osvedčených postupov: Mestské poľnohospodárstvo ako nástroj participatívneho plánovania, sociálneho začlenenia a udržateľného mestského rozvoja predstavuje nový a komplikovaný prístup. Prezentácia postupov, ktoré sa už osvedčili a sú úspešné, by preto mohla pomôcť cieľovým skupinám lepšie pochopiť danú tému. Rovnako dôležité sú však aj spôsoby prezentácie týchto postupov. Odlišné metódy by sa mali použiť v prípade detí, starších, hendikepovaných osôb atď. Efektívnym nástrojom, ktorý prispeje k porozumeniu koncepcie, by mohla byť aj návšteva existujúcich lokalít mestského poľnohospodárstva.

Zachovanie dôvery: Partnerstvo využilo mestské poľnohospodárstvo na zmenšenie priepasti medzi subjektmi s rozhodovacími právomocami a občanmi. Získať si dôveru je dôležité, ale rovnako veľký význam má aj jej udržanie. Z tohto hľadiska môže byť efektívne poskytnutie výstupov z predchádzajúcich seminárov. Rovnako dôležité je ukázať cieľovým skupinám, že môžu premeniť svoje nápady na skutočnosť. Jedným z faktorov je tiež správne načasovanie. Po plánovacích stretnutiach sa usilujte rýchlo ukázať výsledky, i keď sú malé, aby ste preukázali svoju schopnosť zrealizovať ich nápady.

Zapojenie vo všetkých fázach procesu: Zapojte cieľové skupiny nielen do plánovania, ale do každej fázy projektu. Mohli by ste tak zvýšiť záujem účastníkov. Spoločná výstavba záhrady môže vytvoriť komunitu a predstavuje aj príležitosť na neformálne stretnutie účastníkov.

Formy participácie: Vznik oficiálnej organizácie príjemcov výhod by mohlo uľahčiť spoluprácu s miestnou samosprávou a inými organizáciami. Pri zakladaní lokality mestského poľnohospodárstva treba vziať do úvahy právne požiadavky. Navyše je pre verejné služby jednoduchšie spolupracovať s organizáciou ako s jednotlivcami. Na druhej strane by občania (vrátane zraniteľných a okrajových

skupín) prostredníctvom občianskeho zapojenia mohli získať poznatky o demokratickej participácii a spolupráci s inými.

Nezabúdajte, že participatívne mestské poľnohospodárstvo je komplikovaný proces. Participatívne plánovanie, sociálne začlenenie, udržateľný mestský rozvoj a mestské poľnohospodárstvo sú samy o sebe komplikované témy. Ak ich chceme riešiť všetky spolu, vyžaduje si to ešte vyššiu úroveň komplexnosti. Implementácia participatívneho mestského poľnohospodárstva preto nie je jednoduchý a priamočiary proces od nápadu po realizáciu, ale ide o proces, v ktorom sa môžu zmeniť mnohé faktory. Zapojenie všetkých zainteresovaných strán a ich koordinácia nie sú jednoduché, výsledky však stoja za to. Spoluprácu by mohlo zjednodušiť stanovenie jasných pravidiel od úplného začiatku.

Na základe koncepčného rámca a pilotných aktivít môžeme vidieť, že participatívne mestské poľnohospodárstvo by sa mohlo rôznymi spôsobmi využiť na zvýšenie sociálneho začlenenia zraniteľných/okrajových skupín a stimuláciu udržateľného mestského rozvoja. Okrem komunitných záhrad, ktoré si v posledných rokoch získali väčšiu pozornosť a zviditeľnili sa, existujú aj ďalšie formy záhrad, ako napríklad terapeutická, vzdelávacia alebo sociálna záhrada, ktoré efektívne reagujú na spomínané potreby a výzvy. Pri vytváraní úspešnej lokality mestského poľnohospodárstva sa musí spolu so zainteresovanými stranami a príjemcami výhod vybrať vhodná forma.

Piloty AgriGo4Cities, ako aj samotný projekt možno považovať za úspešné, avšak zložitejšia časť ešte len príde po skončení projektu. Partneri sa intenzívne usilovali zabezpečiť udržateľnosť vytvorených lokalít mestského poľnohospodárstva, podporiť piloty a dosiahnuť systémovú zmenu. Po skončení projektu však budú za správu vytvorených lokalít mestského poľnohospodárstva a využívanie výsledkov pilotov zodpovedať miestne samosprávy a iné zúčastnené organizácie, a to integráciou získaných poznatkov do miestnych politík.

Partnerstvo AgriGo4Cities verí, že prosperita podunajskej oblasti si vyžaduje inkluzívne a zelené mestá. V rámci projektu sme sa pokúsili reagovať na aktuálne potreby a výzvy miest v podunajskej oblasti prostredníctvom inovatívneho nástroja – participatívneho mestského poľnohospodárstva. Na základe skúseností sa domnievame, že participatívne mestské poľnohospodárstvo je jedným z nástrojov, ktorý by nám mohol pomôcť zvýšiť inklúziu v našich mestách, ako aj kvalitu života ich obyvateľov.

Cunk K, Straus M, Zamfira R (eds) (2017) Approaching urban agriculture as a social innovation: Guidelines for the development and implementation of an action plan. Koper: Association for Culture and Education, PiNA. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/22/b5c8a9e91e67f33f-da8dd6ce9c9a11bbaa31c18e.pdf

Cunk K, Weixler E (eds) (2017) Preparing for action planning, An account of the training session. Koper: Association for Culture and Education, PiNA. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/14/daac744044601604f458b2e1694c405b8be8566b.pdf

Kozina J, Tiran J (2018) Evaluation report on the pre-project effectiveness of participatory urban agriculture in pilot areas (ex-ante). Ljubljana: ZRC SAZU. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/22/88d135a1306720c22cc531c947b3409510b53a36.pdf

Kozina J, Tiran J, Poljak Istenič S, Repolusk P, Ercegović J, Krušec K, Kladnik D, Šmid Hribar M, Ferik M, Kumer P, Rus P (2017) Inventory report on the state of the art of participatory urban agriculture in pilot areas of the Danube region. Ljubljana: ZRC SAZU. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/14/7c02b7b244ac5956113ccc70837aeb951a5e2a45.pdf

Lohrberg, F., Lička, L., Scazzosi, L, Timpe, A. (2016) Urban Agriculture Europe. Berlin: jovis Verlag GmbH.

Šmid Hribar M, Poljak Istenič S, Kozina J, Kumer P (eds) (2018) Good Practices Catalogue on Participatory Urban Agriculture. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/22/b5c8a9e91e67f33fda8dd6ce9c9a11bbaa31c18e.pdf

Partnerstvo

Výskumné centrum Slovinskej akadémie vied a umení (ZRC SAZU)

🏠 Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenia

🌐 <https://giam.zrc-sazu.si/en>

👤 **Kontaktná osoba:**

Jani Kozina, jani.kozina@zrc-sazu.si

Výskumné centrum Slovinskej akadémie vied a umenia je popredným slovinským výskumným centrom humanitných vied a špičkovou akademickou inštitúciou v strednej, východnej a juhovýchodnej Európe. Má multidisciplinárny a interdisciplinárny charakter; Okrem humanitných vied sa jej oblasti výskumu týkajú aj prírodných a spoločenských vied. ZRC SAZU má vlastné vydavateľstvo, kníhkupectvo a niekoľko laboratórií; sídli v ňom Geografické múzeum a môže sa pochváliť mnohými zbierkami. Spoločnosť Thomson Reuters uvádza medzi svojimi bohatými vydavateľskými aktivitami päť akademických časopisov. Zahŕňa 18 výskumných pracovísk.

Mestská časť Praha 9 (Praha 9)

🏠 Sokolovská 324/14, 180 49 Prague, Czech Republic

🌐 <https://www.praha9.cz/>

👤 **Kontaktné osoby:**

Zdeněk Davídek, davidekz@praha9.cz;

Pavel Pospíšek, pospisekp@praha9.cz

Mestská časť Praha 9 sa nachádza v hlavnom meste Českej republiky. Je to jeden z pražských správnych obvodov a nachádza sa v severovýchodnej časti hlavného mesta. Vďaka svojej polohe - či už v centre mesta, alebo na predmestí - je Praha 9 bývalým priemyselným areálom, ktorý sa rýchlo rozvíja v obytnej zóne. V areáli Prahy 9 sa nachádzajú brownfieldy a revitalizované parky, kopcovitý terén av blízkosti malého, ale významného prítoku do rieky Moldau, sídliska a rodinného sídliska. Praha 9 je tiež domovom slávnej O2 arény.

Európska rozvojová agentúra (EuDA)

🏠 Na Čihadle 55, 160 00 Prague 6, Czech Republic

🌐 <http://euda.eu/>

👤 **Kontaktné osoby:**

Martin Rejmíš, martin.rejmis@eracr.cz;

Kateřina Janatová; katerina.janatova@eracr.cz

european development agency

EuDa je súkromná spoločnosť, ktorá pôsobí ako vedúca sieť inštitúcií a odborníkov v oblasti vzdelávania, inovácií a regionálneho rozvoja v celej EÚ. Od roku 2008 vytvorila EuDA rozsiahlu sieť partnerov s rôznymi inštitúciami a podnikmi z celej EÚ, EHP a ďalších krajín. Sieť sa rozprestiera medzi sektormi a zahŕňa verejné aj súkromné subjekty. Cieľom EuDA je poskytovať svojim sieťam know-how, medzinárodné vzdelávacie programy, podporu vyhľadávania partnerov, spracovanie projektov a administratívne služby. Založila mnoho silných partnerstiev v rámci európskych projektov. EuDA sa tiež zúčastnila na projektoch medzinárodnej spolupráce vrátane programov Interreg Central Europe / Danube, Erasmus + atď.

Obec Velenje (MOV)

🏠 Titov trg 1, 3320 Velenje, Slovenia 🌐 www.velenje.si

👤 **Kontaktná osoba:**

Nela Halilović, Mojca Kodrič;

Agrigo4cities@velenje.si

MESTNA OBČINA
VELENJE

Mesto Velenje sa nachádza v severovýchodnej Slovinsku, medzi zvláknými zelenými kopcami Šálkskeho údolia. Ako najmladšie mesto v krajine rástlo v ťažbe uhlia a priemysle za posledných 60 rokov. S nezvyčajným vývojovým vývojom v prvých rokoch svojej histórie bol postavený pre baníkov, ktorí strávili veľa času v podzemí, s úmyslom vytvoriť zelené, slnečné, priestranné a zdravé miesto na bývanie so svojimi rodinami. Spoločná črta bola až do dnešného dňa spoločnou črtou inovatívnosti, keďže sa stala dobrou praxou v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, environmentálneho riadenia a podporných podmienok pre rozvoj podnikania. Obec Velenje vykonáva úlohy, ktoré ukladá legislatíva samosprávy.

Regionálna inovačná agentúra pre strednú a Zadunajskú oblasť (CTRIA)

🏠 8000 Székesfehérvár, Seregélyesi út 113, Hungary

🌐 www.kdriu.hu

👤 Kontaktné osoby:

Ákos Szépvölgyi, szepvol@kdriu.hu;

Máté Szalók, mate.szalok@kdriu.hu

Central Transdanubian Regional Innovation Agency

Centrálna transdanubská regionálna inovačná agentúra začala svoju činnosť v roku 2005 ako konzorcium a Regionálna inovačná agentúra Trandanubaiian Regionálna inovačná agentúra Nonprofit Ltd. bola založená v roku 2008 šiestimi organizáciami. CTRIA pracuje na koordinácii regionálnych inovačných procesov v strednej Transanubii, organizovaní technologických inovačných sietí a poskytovaní inovačných podporných služieb. Agentúra spolupracuje s medzinárodnými projektantmi, potenciálnymi podnikateľmi, vlastníkmi myšlienok, inovatívnymi podnikmi, MSP, verejnými správcami, inštitúciami vyššieho vzdelávania, výskumnými inštitúciami a miestnymi samosprávami.

Obec Vaslui (PMV)

🏠 Haret Spiru street, no. 2, Vaslui, Romania

🌐 www.primariavaslui.ro

👤 Kontaktné osoby:

Stefan Dudau, stefandudau@gmail.com;

Irina Ciurea Popovici, programeprimvs@yahoo.com

Vaslui Municipality (Rumunsko) je najvýznamnejším mestským centrom v kraji Vaslui (viac ako 130 000 obyvateľov podľa posledného sčítania obyvateľov, ktoré sa uskutočnilo v januári 2019) av súčasnosti plní svoju obytnú úlohu. Spolu s ostatnými lokalitami, ktoré tvoria jeho metropolitnú oblasť, je táto mestská aglomerácia zároveň hlavným polarizačným centrom na úrovni krajov z hľadiska mnohých funkcií, ktoré vykonáva administratívne, ekonomické, sociálne, kultúrne, zdravotnícke, vzdelávacie .

ENVICORP Slovakia (ENVICORP)

🏠 Horná 89/3915, 974 01 Banská Bystrica, Slovakia

🌐 <https://envicorp.webnode.sk/o-nas/>

👤 Kontaktné osoby:

Martin Lakanda, envicorp@gmail.com;

Lucia Vačoková, Lucia.vacokova@gmail.com

ENVICORP Slovakia je profesionálna mimovládna organizácia pracujúca so skupinou kvalifikovaných odborníkov v oblasti životného prostredia a ekológie. Jeho členovia majú odborné znalosti aj v oblasti participatívneho a strategického plánovania: prvok, ktorý bude pre projekt AgriGo4Cities kľúčový. Členovia ENVICORP Slovensko sú autormi a spoluautormi viacerých metodík v témach: environmentálna výchova, trvalo udržateľný rozvoj európskych horských oblastí, priestorové systémy ekologickej stability a tak ďalej. Medzi nimi je téma mestského a prímestského poľnohospodárstva jednou z najdôležitejších pozícií. ENVICORP Slovensko je mimovládna organizácia, ktorá realizuje aktivity na národnej a nadnárodnej úrovni.

Združenie pre kultúru a vzdelávanie PiNA (PiNA)

🏠 15 Gortanov trg, 6000 Koper, Slovenia

🌐 www.pina.si

👤 Kontaktná osoba:

Kaja Cunk, kaja.cunk@pina.si

PiNA, ktorá bola založená v roku 1998, je mimovládna organizácia, ktorá premáva ľudí, organizácie občianskej spoločnosti, verejné štruktúry a politických predstaviteľov prostredníctvom vzdelávacích a informačných aktivít. Spoločnosť PiNA je informačným centrom Europe Direct, regionálnym partnerom spoločnosti Eu- rondesk, centrom mládeže so štatútom pôsobenia vo verejnom záujme v oblasti mládežníckych a regionálnych mimovládnych organizácií HUB. PiNA má skúsenosti s koordináciou medzinárodných projektov (Interreg, Erasmus +, Európa pre občanov, Európsky sociálny fond, Nórsky finančný mechanizmus), širokého tematického pokrytia (zamestnanosť mladých ľudí, sociálne zodpovedné podnikanie, dizajnové myslenie a akčné plánovanie) a 10 projektov. zamestnancov na plný úväzok a viac ako 40 externých odborníkov.

Združenie juhozápadných obcí (ASWM)

🏠 23 Todor Aleksandrov Street, floor 3, office 32,
Blagoevgrad 2700, Bulgaria

🌐 www.aswm.net

👤 **Kontaktná osoba:**
Lyubitsa Tomova, Nadezhda Blagova;
aswm@abv.bg, office@aswm.net

Asociácia juhozápadných obcí vznikla v roku 2000 ako nezisková právnická osoba pracujúca vo verejnom záujme.

Cieľom asociácie je chrániť a zastupovať spoločné záujmy členských komún; koordinovať činnosti členov s cieľom riešiť miestne problémy a rozvíjať miestnu samosprávu; poskytovať členom služby kvalitné a rozmanité služby a povzbudzovať občanov k účasti na miestnej samospráve.

Odborná pomoc a poradenstvo v oblasti: rozvoja a riadenia projektov; vykonávanie zásad dobrej a transparentnej správy; zlepšenie kvality ponúkaných služieb; Organizovanie verejných podujatí; plánovanie a programovanie miestneho a regionálneho rozvoja.

Členmi asociácie je dvadsaťšesť obcí z juhozápadného Bulharska.

ifuplan – Inštitút pre životné prostredie, plánovanie a priestorový rozvoj

🏠 Amalienstr. 79, 80799 München, Germany

🌐 www.ifuplan.de

👤 **Kontaktné osoby:**
Stefan Marzelli, stefan.marzelli@ifuplan.de;
Florian Lintzmeyer, florian.lintzmeyer@ifuplan.de

ifuplan

Za posledných 25 rokov poskytol ifuplan početné služby v oblasti environmentálneho plánovania a územného rozvoja. Inovácia v našej práci vzniká - okrem nášho základného záujmu o nový - z našej práce na rozhraní vedy a praxe. Sme presvedčení o environmentálnom plánovaní a územnom rozvoji ako zmysluplných a na budúcnosť zameraných oblastiach práce. Naše početné projekty siahajú od medzinárodnej až po miestnu úroveň a spájajú strategické otázky s konkrétnymi miestnymi implementáciami - rozsah, ktorý nás fascinuje znova a znova.

Obec Ulcinj (MoU)

🏠 Blv. Skenderbeu bb, 85360 Ulcinj, Montenegro

🌐 www.ul-gov.me

👤 **Kontaktná osoba:**

Artan Çobović, artan.cobaj@ul-gov

Ulcinj je prímorské mesto v Čiernej Hore Čiernej Hory, kde žije 20000 obyvateľov. Mesto je ohraničené Stredozemným morom a vďaka tomu je obľúbenou turistickou destináciou. Vzhľadom na stredomorské podnebie Ulcinj má tiež rozvinuté poľnohospodárske odvetvie. Obec má v úmysle vytvoriť teraz modely riadenia s cieľom začať dialóg medzi občanmi a verejnými službami, čo je hlavným dôvodom, prečo sa zapojilo do partnerstva AgriGo4Cities.

Pridružení strategickí partneri

- Regionálna rozvojová agentúra mestského regiónu Ľubľana
- Pražská radnica (Česká republika)
- Združenie mestských samospráv Slovinska, Krajský úrad Koper (Slovinsko)
- EBB Europaberatung (Nemecko)
- Služba zamestnanosti Slovinska, Regionálny úrad Koper (Slovenia)
- Združenie Euni Partners (Bulharsko)

Projekt Dunajského nadnárodného programu s podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja spolufinancuje Európska únia.

Projekt spolufinancovaný fondami Európskej únie (ERDF, IPA, ENI).

0 facebook .com /AgriGo4Cities **0** @AgriGo4Cities

(1) www.interreg-danube.eu/agri4cities